

Univerza v Ljubljani

Pravna fakulteta

DEDNOPRAVNE POSLEDICE NAČELA NEDELJIVOSTI

ZAŠČITENE KMETIJE

Magistrsko diplomsko delo

Avtorica: Ema Papler Ajdišek

Mentorica: prof. dr. Viktorija Žnidaršič Skubic

Ljubljana, september 2018

Univerza v Ljubljani

Pravna fakulteta

DEDNOPRAVNE POSLEDICE NAČELA NEDELJIVOSTI

ZAŠČITENE KMETIJE

Magistrsko diplomsko delo

Avtorica: Ema Papler Ajdišek

Mentorica: prof. dr. Viktorija Žnidaršič Skubic

Ljubljana, september 2018

Zahvala

Za vso strokovno pomoč in nasvete pri izdelavi tega dela se zahvaljujem mentorici prof. dr. Viktoriji Žnidaršič Skubic.

Ob koncu študija se zahvaljujem svoji družini, še posebej možu Juretu za vso podporo in razumevanje tekom celotnega študija.

Hvala tudi sinu Valterju, ki je bil razumevajoč, ko me zaradi izdelave tega dela ni bilo ob njem.

POVZETEK

Dedovanje zaščitene kmetije je v slovenski zakonodaji posebej urejeno, in sicer s specialnim predpisom, ki se od splošnega predpisa, ki ureja dedovanje, razlikuje predvsem po namenu ohranjanja tako fizične, kot ekonomske integritete zaščitene kmetije. Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev ureja zakonito in oporočno dedovanje ter razpolaganje posebej varovanih kmetij s posli *inter vivos*. V svojih splošnih določbah določa dve temeljni načeli, ki se skozi celotno zakonsko besedilo med seboj tesno prepletata. Gre za načelo nedeljivosti zaščitene kmetije ter načelo, da naj dedič kmetijo prevzame pod pogoji, ki ga preveč ne obremenjujejo. Slednje omogoča uresničevanje prvega, hkrati pa sta obe načeli skupaj temelj za nastanek dednopravnih posledic, katere se bistveno razlikujejo od dednopravnih posledic, ki nastopijo pri splošnem dedovanju.

Poraja se vprašanje, ali obstoječa zakonska ureditev dedovanja zaščitene kmetije posega v ustavno varovane človekove pravice in svoboščine. Po mnenju Ustavnega sodišča obstoječa zakonska ureditev ne predstavlja nedopustnega posega v 14. člen URS (načelo enakosti pred zakonom) in v 33. člen URS (pravico do zasebne lastnine), saj je omejevanje le-te določeno z namenom zagotavljanja ekonomske, socialne in ekološke funkcije lastnine. Zapustnikova svoboda razpolaganja s premoženjem *mortis causa* ni absolutna, v okviru dedovanja zaščitene kmetije pa je le-ta še bolj omejena, saj lahko zapustnik kmetijo zapusti načeloma zgolj eni osebi.

Ključne besede: dedovanje zaščitene kmetije, načelo nedeljivosti zaščitene kmetije, pripadnostni položaj, nujni delež.

SUMMARY

In the Slovenian legislation, the inheritance of protected farms is specifically governed by a special act, which differs from the general Inheritance Act particularly due to its aim to preserve both the physical and economic integrity of protected farms. The Inheritance of Agricultural Holdings Act regulates intestate and testate succession as well as the disposition of specially protected farms *inter vivos*. The general provisions of the Act lay down two fundamental principles that closely intertwine throughout the legal text, i.e. the principle of the indivisibility of protected farms and the principle stating that the heir should take over the farm under conditions that are not overly burdensome. The latter enables the realisation of the first principle, while at the same time, both principles form the basis for inheritance consequences, which differ significantly from those arising in the general succession.

A question arises as to whether the existing legislation concerning the inheritance of protected farms is without prejudice to constitutionally protected human rights and freedoms. According to the Constitutional Court, the current legislation does not constitute impermissible interference with Article 14 (the principle of equality before the law) and Article 33 of the Constitution of the Republic of Slovenia (URS), since its limitation is established with the aim of ensuring economic, social and ecological function of the property. The deceased person's right to freely dispose of assets *mortis causa* is not absolute and is even further limited in the context of inheriting a protected farm as the deceased person can leave their farm only to one person.

Key words: inheritance of protected farm, principle of the indivisibility of protected farm, entitlement position, obligatory share.

KAZALO

1.	UVOD	13
2.	ZGODOVINSKI PREGLED NAČELA NEDELJIVOSTI KMETIJ	15
2.1.	OD SREDNJEGA VEKA DO JUGOSLAVIJE	15
2.2.	ODLOČBA USTAVNEGA SODIŠČA KOT PRELOMNICA ZA NOVO UREDITEV ..	20
3.	NAMEN POSEBNEGA VARSTVA PRI DEDOVANJU ZAŠČITENIH KMETIJ ...	22
4.	NAČELO NEDELJIVOSTI ZAŠČITENE KMETIJE	23
4.1.	DEFINICIJA	23
4.2.	ZAKON O KMETIJSKIH ZEMLJIŠČIH	24
4.3.	ZAKON O AGRARNIH SKUPNOSTIH	25
4.4.	NAČELO NEDELJIVOSTI ZAŠČITENE KMETIJE IN TEMELJNE ČLOVEKOVE PRAVICE IN SVOBOŠČINE	27
4.4.1.	KRŠITEV NAČELA ENAKOSTI PRED ZAKONOM?	27
4.4.2.	POSEG V PRAVICO DO ZASEBNE LASTNINE?	28
4.4.3.	POSEG V PRAVICO DO DEDOVANJA?	32
4.4.3.1.	POSEG V DEDIČEVO PRAVICO DO DEDOVANJA?.....	32
4.4.3.2.	POSEG V SVOBODO OPOROČNEGA RAZPOLAGANJA?	34
4.5.	DEDNOPRAVNE POSLEDICE	35
4.5.1.	UVODNO	35
4.5.2.	POSLEDICE PRI ZAKONITEM DEDOVANJU	35
4.5.2.1.	DOLOČITEV DEDIČA ZAŠČITENE KMETIJE	36
4.5.2.1.1.	En dedič zaščitene kmetije.....	36
4.5.2.1.2.	Pravila pripadnostnih položajev.....	37
4.5.2.1.2.1.	Prvi pripadnostni položaj	38
4.5.2.1.2.2.	Drugi pripadnostni položaj	39
4.5.2.1.2.3.	Tretji pripadnostni položaj	39
4.5.2.1.3.	Odložitev določitve dediča zaščitene kmetije.....	40
4.5.2.1.4.	Razlogi dedne nevrednosti	42
4.5.2.1.5.	Izključitveni razlogi	42

4.5.2.2.	TEMELJNA DOLŽNOST DEDIČA ZAŠČITENE KMETIJE.....	45
4.5.2.2.1.	Uvodno.....	45
4.5.2.2.2.	Izplačilo “nujnega” deleža	45
4.5.2.2.3.	Ostali instituti razbremenitve dediča zaščitene kmetije.....	48
4.5.2.2.4.	Ostale dolžnosti dediča zaščitene kmetije.....	50
4.5.2.2.5.	Posebne pravice zapustnikovega zakonca in potomcev, ki so pomagali zapustniku pri pridobivanju.....	53
4.5.2.2.6.	Sankcija za odtujitev kmetije	56
4.5.3.	POSLEDICE PRI OPOROČNEM DEDOVANJU.....	58
4.5.3.1.	PRAVICE NUJNIH DEDIČEV.....	61
4.5.3.2.	VOLILA.....	62
4.5.4.	ZAŠČITENA KMETIJA IN PRAVNI POSLI <i>INTER VIVOS</i>.....	63
4.5.4.1.	UVODNO	63
4.5.4.2.	IZROČILNA POGODBA.....	65
4.5.4.3.	POGODBA O DOSMRTNEM PREŽIVLJANJU	68
4.5.4.4.	DARILNA POGODBA ZA PRIMER SMRTI.....	70
5.	ZAKLJUČEK.....	71
6.	LITERATURA IN VIRI.....	76
6.1.	LITERATURA.....	76
6.2.	PRAVNI VIRI	77
6.3.	INTERNETNI VIRI.....	79
6.4.	SODNA PRAKSA	81

1. UVOD

Potrebe po posebni ureditvi oz. varovanju določene kategorije kmetij, to je srednje velikih kmetij, izhajajo iz številnih dejavnikov.

Zaščitene kmetije so del kmetijstva države, za katero je značilno, da je kot dejavnost vezano na naravne vire (tla) in danosti (nagib zemljišča, osončenost, podnebje, nadmorska višina).¹ Naravne danosti so na slovenskih tleh dokaj neugodne, saj v Sloveniji prevladujejo gozdovi, kmetijske površine pa so povečini travnate.

V Sloveniji smo tako kot doslej, tudi v letu 2016 beležili zmanjševanje števila kmetijskih gospodarstev, posledično se je zmanjšal tudi obseg kmetijske proizvodnje.² Posledica opuščanja kmetovanja, predvsem pa zmanjšanje interesa prebivalstva do obdelovanja zemlje (zlasti mladega prebivalstva),³ je povzročilo razdrobljenost slovenskih kmetijskih površin, ki predstavlja eno izmed največjih težav razvoja kmetijstva.⁴

Z namenom, da bi bilo slovensko kmetijstvo kot panoga konkurenčno, je (med drugim) potrebna koncentracija posesti,⁵ ki jo zakonodajalec poskuša doseči tudi z normiranjem posebnega režima dedovanja zaščitene kmetij v Zakonu o dedovanju kmetijskih gospodarstev (v nadaljevanju ZDKG),⁶ ki kot temelj posebne ureditve uveljavlja načelo nedeljivosti zaščitene kmetij.

¹ Kmetijstvo in prostorski razvoj Slovenije- zasnova, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:-5Q2x6Bf3cJ:www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/prostor2020/4_3_dokument.pdf+&cd=9&hl=sl&ct=clnk&gl=si&client=safari (20.2.2018).

² M. Pintar, ..., Slovensko kmetijstvo v številkah, Kmetijski inštitut Slovenije, str. 3, URL: http://www.kis.si/f/docs/Slovensko_kmetijstvo_v_stevilkah_OEK/KIS_Slovensko_kmetijstvo_v_stevilkah_2017_SLO_splet.pdf (20.2.2018).

³ O povprečni starosti gospodarjev kmetijskih gospodarstev glej: Prav tam, str. 7.

⁴ Zemljiške operacije, Republika Slovenija, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, URL: http://www.mkgp.gov.si/delovna_podrocja/kmetijstvo/kmetijska_zemljisca/zemljiske_operacije/ (20.2.2018).

⁵ Prav tam.

⁶ Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev (ZDKG), Ur. l. RS, št. . 70/95, 54/99 – odl. US in 30/13, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO383> (20.2.2018).

Navedeno načelo zahteva, da zaščiteno kmetijo načeloma deduje en dedič, s čimer se skuša zaščiteno kmetijo tudi po uvedbi dedovanja ohraniti kot enovito celoto, torej v obsegu, kakršnem je bila pred dedovanjem. K doseganju fizične in ekonomske integritete zaščitene kmetije pa poleg načela nedeljivosti pripomore tudi načelo, da naj dedič kmetijo prevzame pod pogoji, ki ga preveč ne obremenjujejo.

Načelo nedeljivosti zaščitene kmetije se kaže v številnih določbah ZDKG, ki predstavljajo odstop od splošne ureditve dedovanja.

2. ZGODOVINSKI PREGLED NAČELA NEDELJIVOSTI KMETIJ

2.1. OD SREDNJEGA VEKA DO JUGOSLAVIJE

Pri obravnavi načela nedeljivosti pri dedovanju kmetij je najprej smiselno opraviti pregled omenjenega načela skozi zgodovino. Ta namreč pokaže, da se je pravna ureditev dedovanja kmetijskih zemljišč spreminjala, predvsem pa se je spreminjala v okviru prepovedi drobitve kmetij oziroma t.i. načela nedeljivosti.

Interes po nedeljivosti pri dedovanju določenih kategorij premoženja se je pojavil že v zgodnjem srednjem veku. V tem obdobju so se zaradi razvoja instituta zasebne lastnine za vsako premoženjsko maso (družinsko premoženje, fevde, različne kategorije kmetij...) razvila tudi specifična pravila dedovanja. Tako se je na primer pri dedovanju fevdov prvič uveljavilo, da fevd deduje prvorojeni sin, ostali sinovi pa so od dedovanja fevda izključeni, gre za t.i. načelo primogeniture.⁷ Namen navedene ureditve je bil ohraniti celovitost fevda, ki bo zagotavljal dohodke za izpolnjevanje vojaške obveznosti vazala,⁸ hkrati pa se je prevzemnika kmetije obvarovalo pred številnimi dajatvami.⁹

Podobno se je načelo nedeljivosti pri dedovanju uveljavilo tudi pri dedovanju kmetij. Glede na to, da so že v srednjem veku obstajale različne vrste zajmov,¹⁰ je posledično do dedovanja kmetij prihajalo na podlagi različnih pravnih pravil, ki jim je bilo skupno načelo nedeljivosti.¹¹ Z

⁷ M. Kambič, *Recepcija rimskega dednega prava na Slovenkem s posebnim ozirom na dedni red Karla VI.* (2007), str. 45.

⁸ Prav tam.

⁹ S. Vilfan, *Pravna zgodovina Slovencev* (1996), str. 260.

¹⁰ Zajem je najširša označba za podelitev zemlje drugi osebi, pri kateri si podelitelj zajma pridrži določene dele lastninske pravice, pridobitelj pa določene koristi. Pridobitelj tako na podlagi zajma izvršuje pomembne dele lastninske pravice, čeprav ni lastnik, glej prav tam, str. 71.

¹¹ M. Kambič, *Recepcija rimskega dednega prava na Slovenkem s posebnim ozirom na dedni red Karla VI.* (2007), str. 45.

namenom varovanja kmetije kot celote je pravico do dedovanja kmetije imel zgolj en zapustnikov potomec, s čimer je bila onemogočena realna delitev kmetije.¹² Za razliko od dedovanja fevdov, je imel pravico dedovati kmetijo najmlajši sin, za katerega je bilo pričakovati, da bo najdlje živel ter posledično najdlje upravljal s kmetijo, ki je bila predmet dedovanja.¹³ Iz navedenega je tako možno razbrati, da je dedovanje zajmov temeljilo na enakem principu kot dedovanje fevdov, na osnovnem in glavnem načelu nedeljivosti zapuščine.

V tem obdobju je tako dedoval zajem zgolj najmlajši sin, ostali pa so bili glede dedovanja kmetije izključeni ter jim tako dedna pravica pri dedovanju kmetije ni bila priznana. Šele kasneje, natančneje, ko je bila uvedena skupnost kamniških kmetij po urbarju iz leta 1571, se je tudi ostalim dedičem priznala dedna pravica, vendar v želji po nedrobitvi kmetije zgolj v sistemu odpravščine, ki je zagotovil, da so vsi enako upravičeni dediči dedovali po enakih idealnih deležih, zemlja pa je ostala fizično enovita celota. Sistem odpravščine je temeljil zgolj na cenitvi vrednosti zapuščine v denarju, ki je bila zaradi zagotovitve obstoja kmečkega gospodarstva v primeru večjega števila ostalih dedičev nižja od realne vrednosti. Cenitve zemlje so opravljali neodvisni sosedje¹⁴ predmetnega zemljišča, njihova cenitev pa je bila tudi podlaga za določitev višine odpravščine.¹⁵

V tem obdobju se je glede priznavanja dedne pravice še vedno odražala privilegiranost sinov in s tem neenakopravnost med spoloma, saj je odpravščina v obliki idealnih deležev najprej pripadala ostalim sinovom zapustnika. Dedna pravica je pripadla potomkam le v primeru, ko ni bilo sinov, če pa tudi potomk ni bilo, so dedovali zapustnikovi vnuki oziroma drugi sorodniki.¹⁶

¹² Prav tam.

¹³ Prav tam, str. 113.

¹⁴ Drugače S. Vilfan, *Pravna zgodovina Slovencev* (1996), str. 260: vrednost zapuščine je ocenil najstarejši sin.

¹⁵ S. Vilfan, *Zgodovinska pravotvornost in Slovenci* (1996), str. 342.

¹⁶ M. Kambič, *Recepcija rimskega dednega prava na Slovenskem s posebnim ozirom na dedni red Karla VI.* (2007), str. 113.

Takšna ureditev dedovanja kmetij se je uveljavila tudi na ozemlju današnje Slovenije, kjer se je tako kot v avstrijskih deželah, za katere je značilna podobna ureditev dedovanja kot pri nas, uveljavilo načelo kmet ima samo enega sina.¹⁷ Načelo nedeljivosti kmetije se je tako vse do 20. stoletja ohranilo v okviru običajnega prava, torej vse dotlej dokler so pravila dedovanja določala zemljiška gospodstva, ki so imela interes po ohranitvi zajma kot enovite celote.¹⁸ Tako je na razvoj dednega prava zajmov na našem ozemlju imel vpliv predvsem princip gospodarjenja zemljiških gospodov, saj je bila zemlja ter s tem kmetije v njihovi lasti.

Recepcija rimskega prava se je v takšnih družbenih razmerah na našem ozemlju uveljavila s težavo. Pri tovrstnem dedovanju so šteli, da gre za delitev zapuščine, čeprav je bilo jasno, da ostali dediči nikoli niso prejeli ustreznega deleža, ki bi ga prejeli po splošnih pravilih dedovanja, ki so se uveljavila že v rimskem pravu. Odpravščina je predstavljala zgolj fiktivno delitev zapuščine na enake deleže, s katero so skušali uskladiti rimsko instantno dedovanje z dejanskimi zmožnostmi.¹⁹ Kljub temu pa je odpravščina pomenila veliko breme kmetije, ki je lahko celo prispevala k prezadolževanju in s tem posledično k razkrajanju kmetije same.

Nikjer v literaturi ni zaslediti, da bi se kmetije v srednjem veku delile na tiste, ki so zaščitene pred drobitvijo ter ostale, nezaščitene, kot je to urejeno danes. Načelo nedeljivosti kmetij je namreč v srednjem veku veljalo za vse kmetije, ne glede na njihovo velikost.

Po pravilih, ki so jih določali zemljiški gospodje je do delitve kmetije prišlo zgolj v primeru, ko je bilo možno predvideti, da bosta oba novonastala dela po delitvi kmetije ostala dovolj močna, da se bosta ohranila tudi v prihodnje²⁰ oz. da bi zemljišče ene družine lahko preživljalo dve družini.²¹

¹⁷ Prav tam.

¹⁸ Prav tam, str. 114.

¹⁹ Prav tam, str. 113-114.

²⁰ Prav tam, str. 114.

²¹ S. Vilfan, Zgodovinska pravotvornost in Slovenci (1996), str. 341.

V srednjem veku je na večini ozemlja današnje Slovenije prevladovalo načelo nedeljivosti kmetije, drugačen koncept pa so poznali na zahodnem in skrajno vzhodnem delu slovenskega ozemlja. Tako je do prve delitve na slovenskih tleh prišlo na Primorskem v 16. stoletju, kjer je bil vpliv rimskega prava, ki je temeljil na realni delitvi zapuščine, tudi najmočnejši.²² Kot razloga delitve zemljišč Vilfan navaja bližino mest, ki so ustvarjale možnost dodatnega zaslužka ter omejen vpliv zemljiškega gospostva v teh krajih.²³

Vendar pa se je princip načela nedeljivosti na slovenskih tleh potrdil tudi v drugi polovici 18. stoletja. V tem obdobju je bil namreč vsaj na območju Koroške izdan patent o posebnem dedovanju kmetij, ki je določal načelno prepoved drobitve kmetij, v skladu s katero se je kmetija lahko delila zgolj, če je ena družina ni bila sposobna obdelovati. Za območje Kranjske in Goriške pa je veljalo, da je do delitve lahko prišlo zgolj na podlagi poprejšnjega dovoljenja zemljiškega gospoda, kresije ali deželne vlade. Od leta 1800 je bilo podeljevanje odobritev v rokah okrožnih uradov.²⁴

Kasneje se je na Kranjskem z osvajanjem našega ozemlja s strani Francozov uveljavila svoboda pri delitvi kmetij ob dedovanju,²⁵ jožefinske reforme iz leta 1868 pa so odpravile omejitve v vseh ostalih avstrijskih deželah.²⁶ Nova zakonodaja je tako vplivala na zmanjševanje kmetijske pridelave ter na povečanje števila majhnih kmetij.²⁷ Nov pristop se je v meščanski državi uveljavljal predvsem v konceptu zahteve po pogodbeni in posledično tudi oporočni svobodi. Prizadevanje oblasti po ohranitvi celovitosti kmetij je bilo namreč v nasprotju z novim liberalističnim pogledom na lastnino. Kljub zakonodaji, ki je omogočala t.i. svobodo dedovanja

²² M. Kambič, *Recepcija rimskega dednega prava na Slovenskem s posebnim ozirom na dedni red Karla VI.* (2007), str. 114.

²³ S. Vilfan, *Zgodovinska pravotvornost in Slovenci* (1996), str. 341.

²⁴ Prav tam, str. 343.

²⁵ S. Vilfan, *Pravna zgodovina Slovencev* (1996), str. 386.

²⁶ M. Cimpešek, *Lastništvo gozdov v zgodovinski perspektivi in škodljive posledice drobljenja zemljiške posesti* (2016), str. 146, URL: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-YDJ97F9V/3557d025-d816-4adb-a5ef-61baf672bdb6/PDF> (20.2.2018).

²⁷ Prav tam.

kmetij, se je v praksi nedeljivost kmetij, kot primer običajnega prava, zaradi strahu pred razdrobitvijo in razpadom kmetij, ki so bile v tem času še vedno eden izmed glavnih virov preživljanja, z dogovori *inter vivos* (npr. izročilno pogodbo) ali oporokami, ohranila.²⁸

O problemu drobljenja kmetij je leta 1861 razpravljalo Juridično društvo, katerega je sestavljalo več kot sto pravnikov. Nasprotovanje drobljenju zemljišč je izrazila tudi Kranjska kmetijska družba. Drobljenje kmetij zaradi neustrezne zakonodaje je doseglo tolikšen obseg, da je država posebno dedovanje kmetij uvedla najprej v Občnem državljskem zakoniku,²⁹ leta 1889 pa je morala sprejeti poseben zakon, ki je omejeval delitev srednje velikih posesti. Natančnejše ureditve omejevanja delitve kmetij so bile prepuščene deželnim zakonodajam, vendar so bile podrobne omejitve sprejete zgolj na Koroškem.³⁰

Glede na zgoraj omenjene posledice za kmetijstvo, so v času vzpostavitve republik kmetije organizirano izkazali interes za drugačno ureditev kmetijske politike. Zakon o dedovanju kmetijskih zemljišč in zasebnih kmetijskih gospodarstev (kmetij) (v nadaljevanju ZDKZK)³¹ je bil tako sprejet z namenom preprečitve, da bi kmetije še nadalje prehajale v roke posameznikov, kateri niso imeli namena kmetije obdelovati.³²

²⁸ S. Vilfan, *Zgodovinska pravotvornost in Slovenci* (1996), str. 343-344.

²⁹ Odločba US RS št. U-I-57/92 z dne 3.11.1994, str.2, URL: <http://odlocitve.us-rs.si/documents/9a/9d/u-i-57-922.pdf> (20.2.2018).

³⁰ M. Cimperšek, *Lastništvo gozdov v zgodovinski perspektivi in škodljive posledice drobljenja zemljiške posesti* (2016), str. 147, URL: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-YDJ97F9V/3557d025-d816-4adb-a5ef-61baf672bdb6/PDF> (20.2.2018).

³¹ Zakon o dedovanju kmetijskih zemljišč in zasebnih kmetijskih gospodarstev (kmetij) (ZDKZK), UR. l. RS, št. 26/73, 29/73 – popr., 1/86 in Uradni list RS, št. 76/94 – odl. US, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2962>, (20.2.2018).

³² Osnutek zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o dedovanju kmetijskih zemljišč in zasebnih kmetijskih gospodarstev (kmetij), Poročevalec Skupščine SR Slovenije in Skupščine SFR Jugoslavije za delegacije in delegate, str. 39-40, URL: http://www.sistory.si/cdn/publikacije/36001-37000/36666/Porocevalec_1985-06-04_19.pdf (20.2.2018).

2.2. ODLOČBA USTAVNEGA SODIŠČA KOT PRELOMNICA ZA NOVO UREDITEV

Z osamosvojitvijo Republike Slovenije in prehodom v nov družbeni režim, so se spremenili tudi pogledi na temelje pravne države in razumevanje prava nasploh.

Ustavno sodišče (v nadaljevanju US) je namreč z odločbo št. U-I-57/92³³ z dne 3.11.1994 v celoti razveljavilo dotedanji ZDKZK, kljub temu, da vse določbe zakona niso bile protiustavne. Zakon je namreč omejeval temeljne človekove pravice skozi vrsto določb, zaradi česar protiustavnosti ni bilo mogoče odpraviti zgolj z razveljavitvijo posamezih določb navedenega zakona. US je v svoji obrazložitvi pojasnilo, da ureditev predstavlja presplošno omejevanje lastninske pravice na kmetijskih zemljiščih, saj je določeni kategoriji državljanom povsem odvzeta možnost dedovanja pod enakimi pogoji, kar presega 2. odst. 67. člena Ustave Republike Slovenije (v nadaljevanju URS)³⁴. Takšna ureditev je po mnenju US predstavljala preširoko omejevanje lastninske pravice in pravice do dedovanja.

Z navedeno odločbo se je US v obrazložitvi opredelilo tudi do drugih pravnih vprašanj, ki posredno zadevajo tudi vprašanje nedeljivosti kmetij, s čimer je pomen odločbe večplasten.

US je obrazložilo, da specialna ureditev dedovanja srednje velikih kmetij ne nasprotuje načelu enakosti pred zakonom (14. člen URS), saj bi skrajno poimenovanje enakosti brez upoštevanja posebne narave dejanskega in pravnega položaja lahko privedlo do neenakosti. Z obstoječo ureditvijo se uveljavlja načelo pravičnosti, zagotavlja se ekonomska funkcija lastnine, ki

³³ Odločba US RS št. U-I-57/92 z dne 3.11.1994, URL: <http://odlocitve.us-rs.si/documents/9a/9d/u-i-57-922.pdf> (20.2.2018).

³⁴ Ustava Republike Slovenije (URS), Ur. l. RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1> (20.2.2018).

preprečuje delitev srednje velikih kmetij, ki bi z delitvijo postale nesposobne za smotrno gospodarjenje.³⁵

Hkrati specialna ureditev dedovanja zaščitene kmetije ne predstavlja nedopustnega posega v 33. člen URS (pravico do zasebne lastnine) in 67. člen URS, ki pooblašča zakonodajalca, da uredi način in pogoje dedovanja ter določi vsebino lastninske pravice. Posegi v lastninsko pravico, katere lahko določi zgolj zakon, so s specialno ureditvijo dedovanja zaščitene kmetije določeni zgolj iz razlogov, da se uresničuje ekonomska, socialna in ekološka funkcija lastnine. Navedeno je v skladu z 2. členom URS, ki opredeljuje Slovenijo kot socialno državo. Po mnenju US se v okviru socialne funkcije lastnine s prepovedjo delitve kmetij, s sorazmernim razbremenjevanjem prevzemnika kmetije glede nujnih deležev drugih dedičev ter omejitvijo oporočne svobode zagotavlja eksistenčna podlaga določenim kategorijam oseb. Na potrebo po posebni ureditvi kaže tudi zgodovinski razvoj srednje velikih kmetij, posebna dednopravna ureditev v sodobnih tujih državah ter temeljni namen zakona, in sicer zagotovitev eksistence dediču, ki je pred smrtjo zapustnika delal na kmetiji.³⁶

US je v odločitvi poudarilo, da določanje zaščitene kmetije ne sme biti arbitrarno, saj bi v nasprotnem primeru takšno določanje nasprotovalo načelu pravne države.³⁷

Na podlagi navedene ustavne odločbe je bil tako dne 9.12.1995 sprejet nov ZDKG, ki je predhodnikove protiustavnosti odpravil.

³⁵ Odločba US RS št. U-I-57/92 z dne 3.11.1994, URL: <http://odlocitve.us-rs.si/documents/9a/9d/u-i-57-922.pdf> (20.2.2018).

³⁶ Prav tam.

³⁷ Prav tam.

3. NAMEN POSEBNEGA VARSTVA PRI DEDOVANJU ZAŠČITENIH KMETIJ

Država z normiranjem oblikuje in ohranja svojo politiko na različnih področjih življenja. Z zakonodajo posega tudi na področje kmetijstva in s tem na agrarno politiko celotne družbe. Pri tem zasleduje svoj temeljni namen, in sicer da bi se agrarna politika države ohranila ter krepila, saj le ta še vedno predstavlja vir preživetja prebivalstva.

Cilji agrarne politike države so predvsem omogočiti prevzemniku (dediču) kmetije obstoj na tej kmetiji (socialna funkcija lastnine), preprečiti drobljenje srednje velikih kmetij (ekonomska funkcija lastnine), zagotoviti, da bo dedič ostal na kmetiji, katera mu bo omogočala opravljati kmetijsko in gozdarsko dejavnost (ekološka funkcija lastnine),³⁸ zagotoviti gospodarsko utemeljeno kmetovanje (vplivati na ekonomsko moč kmetijskega gospodarstva), zagotoviti poseljenost prostora in obdelanost kmetijskih površin ter izvajanje potrebnih del v gozdu.³⁹

Zakonodajalec je te cilje poudaril v več pravnih aktih,⁴⁰ za katere je tudi značilno načelo prepovedi drobitve kmetijskih površin, tako zaščitene kmetij, kot tudi tistih, ki jim takšen status ni podeljen. Tako bi lahko načelo prepovedi drobitve kmetijskih površin šteli za vodilno načelo kmetijske zakonodaje, saj le ta bistveno pripomore k uresničevanju ciljev agrarne politike države.

³⁸ Enaka so tudi načela trajnostnega razvoja kmetijstva, vir: Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah ZDKG z dne 21.1.2013.

³⁹ Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o dedovanju kmetijskih gospodarstev- predlog za obravnavo- NUJNI POSTOPEK z dne 21.1.2013, URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:-8XcJjB6lGgJ:vrs-3.vlada.si/MANDAT12/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/2a9871083d97d7b4c1257afb0049ee34/%24FILE/ZDKG.doc+%&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=si&client=safari> (20.2.2018).

⁴⁰ Več o tem v nadaljevanju.

4. NAČELO NEDELJIVOSTI ZAŠČITENE KMETIJE

4.1. DEFINICIJA

Definicijo načela nedeljivosti zaščitene kmetije pri dedovanju opredeljuje ZDKG, ki predstavlja specialni predpis na področju dedovanja v Republiki Sloveniji. Vodilno načelo, ki je predpisano v 5. členu navedenega zakona določa, da zaščiteno kmetijo deduje praviloma samo en dedič. Nadalje zakon v istem členu še dodaja, da izjemoma zaščiteno kmetijo lahko deduje več oseb, vendar le ob izpolnjevanju zakonskih pogojev, ko sme oporočitelj zaščiteno kmetijo zapustiti zakoncema ter enemu od staršev in otroku ali posvojencu oz. njegovemu potomcu.⁴¹ Hkrati pa zakon tudi določa izjemo od prepovedi drobitve, ko se kmetija lahko deli po fizičnih delih.⁴²

V naslovu ter v 1. členu ZDKG je uporabljen izraz "kmetijsko gospodarstvo", kar je povzeto po prejšnjem ZDKZK in je po mnenju Zupančiča⁴³ neustrezna formulacija. Iz tega razloga je pravilneje uporabljati izraz "zaščitena kmetija", čemur sledi tudi nadaljno zakonsko besedilo ZDKG ter besedilo magistrskega dela.

Z načelom nedeljivosti so varovane zgolj kmetije, ki pridobijo status zaščitene kmetije, torej le kmetije, katere izpolnjujejo zakonske pogoje ter jim upravna enota z upravno odločbo tovrstni status tudi podeli. Vsa ostala kmetijska gospodarstva po veljavni ureditvi z omenjeno prepovedjo niso varovana. Zanje tako velja zapustnikova svoboda razpolaganja v okviru splošnih pravil o dedovanju.

Kljub opredelitvi pojma načela nedeljivosti v 5. členu ZDKG, je načelo nedeljivosti zaščitene kmetije vsebovano tudi v drugih zakonskih določbah ZDKG, ki posredno onemogočajo, da bi prišlo do drobitve zaščitene kmetije.

⁴¹ Glej 2. odst. 21. člena ZDKG.

⁴² Glej 13. člen ZDKG.

⁴³ K. Zupančič, Lastninska vprašanja pri dedovanju kmetij (1997), str. 1134.

Na tem mestu je smiselno opozoriti tudi na drugo načelo ZDKG, ki se skupaj z načelom nedeljivosti prepletata skozi celotni zakon. Gre za načelo naj dedič prevzame kmetijo pod pogoji, ki ga preveč ne obremenjujejo.⁴⁴ Slednje se ne uresničuje zgolj preko določb ZDKG, temveč tudi preko davčnih predpisov, natančneje preko Zakona o davku na dediščine in darila (v nadaljevanju ZDDD),⁴⁵ ki določa, da je prevzemnik zaščitene kmetije ob dedovanju oproščen plačila davka na dediščino.⁴⁶

4.2. ZAKON O KMETIJSKIH ZEMLJIŠČIH

Načelo nedeljivosti zaščitene kmetije vsebuje tudi Zakon o kmetijskih zemljiščih (v nadaljevanju ZKZ),⁴⁷ ki ureja pravne posle *inter vivos* s kmetijskimi zemljišči. Skupni cilji ZDKG in ZKZ se odražajo preko posebnega varstva zaščitene kmetije, to je predvsem v normiranju načela nedeljivosti tovrstnih kmetij.

Načelo nedeljivosti je v ZKZ uvrščeno v tretje poglavje navedenega zakona, naslovljenega "Promet s kmetijskimi zemljišči, gozdovi in kmetijami", kjer je med drugim določeno, da se zaščitena kmetija, kot jo definira ZDKG, s pravnimi posli med živimi ter drugimi posli, ki jih določa ZKZ, ne sme deliti.⁴⁸

Izjemoma lahko v pravnem prometu pride do fizične delitve zaščitene kmetije, vendar zgolj v taksativno naštetih primerih,⁴⁹ med katerimi so glede obravnavane teme tega magistrskega diplomskega dela relevantna zgolj zemljišča, ki so v skladu s predpisi o dedovanju kmetijskih

⁴⁴ Glej 1. člen ZDKG.

⁴⁵ Zakon o davku na dediščine in darila (ZDDD), Ur. l. RS, št. 117/06 in 36/16 – odl. US, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4705> (20.2.2018).

⁴⁶ Več o tem: Kdaj in v katerih primerih ste kot dedič upravičeni do davčne oprostitve?, URL: <https://www.uradni-list.si/e-bilten/novica/kdaj-in-v-katerih-primerih-ste-kot-dedic-upraviceni-do-davcne-oprostitve> (20.2.2018).

⁴⁷ Zakon o kmetijskih zemljiščih (ZKZ), Ur. l. RS, št. 71/11 – uradno prečiščeno besedilo, 58/12, 27/16, 27/17 – ZKme-1D in 79/17, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO541> (20.2.2018).

⁴⁸ Glej 18. člen ZKZ.

⁴⁹ Prav tam.

gospodarstev lahko predmet oporoke.⁵⁰ Navedeno se namreč nanaša na 22. člen ZDKG,⁵¹ ki določa, da je del zaščitene kmetije lahko predmet volila, če s tem ni znatno prizadeta gospodarska sposobnost zaščitene kmetije.

V praksi naj bi pogosto prihajalo do primerov delitve zaščitene kmetije, ko se od zaščitene kmetije odtuji posamezno kmetijsko zemljišče.⁵² ZKZ pri tem določa, da je potrebno vsak pravni posel, katerega predmet je zaščitena kmetija, predložiti v odobritev na pristojno upravno enoto oz. pridobiti njeno potrditev, da odobritev ni potrebna.⁵³ Navedeno torej velja tudi za promet z zaščiteno kmetijo oz. ko se od zaščitene kmetije odtuji posamezno kmetijsko zemljišče. V obeh primerih (v postopku odobritve pravnega posla in ko se izda potrdilo, da odobritev ni potrebna) prometa s kmetijskimi zemljišči, ki so del zaščitene kmetije, mora biti izpolnjen pogoj dopustnosti delitve zaščitene kmetije iz 18. člena ZKZ.⁵⁴

4.3. ZAKON O AGRARNIH SKUPNOSTIH

Podobno načelo kot ga pozna ZDKG, je vsebovano tudi v Zakonu o agrarnih skupnostih (v nadaljevanju ZAgrS),⁵⁵ vendar pa predmet normiranja navedenega zakona ni dedovanje zaščitene kmetije, temveč posebna ureditev dedovanja premoženja agrarne skupnosti, katera nima podeljenega statusa zaščitene kmetije.⁵⁶ Načelo prepovedi drobitve namreč določa tudi

⁵⁰ Prav tam, 4. alineja.

⁵¹ N. Bizjak, Pridobitev kmetijskega zemljišča, dela zaščitene kmetije, v: Pravna praksa (2009), str. 7.

⁵² Prav tam, str.6.

⁵³ Glej 19. člen ZKZ.

⁵⁴ N. Bizjak, Pridobitev kmetijskega zemljišča, dela zaščitene kmetije, v: Pravna praksa (2009), str.6.

⁵⁵ Zakon o agrarnih skupnostih (ZAgrS), Ur. l. RS, št. 74/15, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6935> (20.2.2018).

⁵⁶ V primeru, ko ima nepremičnina, ki je v lasti agrarne skupnosti, status zaščitene kmetije, se uporabljajo določbe ZDKG.

ZAgrS, saj lahko premoženje člana agrarne skupnosti deduje samo en dedič.⁵⁷ Gre za t. i. "pravilo enega dediča", ki velja tako za dedovanje na podlagi zakona⁵⁸ kot na podlagi oporoke.⁵⁹

Na podobnost ureditve z ureditvijo dedovanja zaščitene kmetij opozarja tudi Hafner,⁶⁰ ki pravilo enega dediča⁶¹ poimenuje tudi "načelo nedeljivosti deleža ob dedovanju".⁶² Podobnost v obeh ureditvah je namreč več kot očitna, saj gre pri pravilu enega dediča za dedovanje, kjer solastniški delež ali nedoločni delež pri skupni lastnini na premoženju članov agrarne skupnosti v naravi deduje samo en dedič, kot to velja tudi pri dedovanju na podlagi ZDKG.

Podobnost je vidna tudi pri dednopravnih posledicah, saj ostali zakoniti dediči⁶³ izgubijo pravico do dedovanja na tem delu zapuščine,⁶⁴ tako pri oporočnem, kot zakonitem dedovanju pa so upravičeni do t.i. "nujnega deleža". Gre za zakoniti delež po ZAgrS, katerega višina se določi v skladu s splošnimi pravili o nujnem deležu.⁶⁵

V primeru, ko oporočitelj svoje premoženje v oporoki zapusti več dedičem in torej krši kogentno pravilo enega dediča, glede tega dela zapuščine pride do dedovanja na podlagi zakona,⁶⁶ v skladu z načelom afirmacije pogodb⁶⁷ pa ostali deli oporoke glede druge zapuščine ostanejo v veljavi.⁶⁸

⁵⁷ Glej 49. člen ZAgrS.

⁵⁸ Glej 50. člen ZAgrS.

⁵⁹ Glej 1. odst. 53. člena ZAgrS.

⁶⁰ A. Hafner, Zakon o agrarnih skupnostih (ZAgrS): s komentarjem (2017), str. 181.

⁶¹ V skladu z ZAgrS.

⁶² A. Hafner, Zakon o agrarnih skupnostih (ZAgrS): s komentarjem (2017), str. 181.

⁶³ Ostali zakoniti dediči istega dednega reda.

⁶⁴ A. Hafner, Zakon o agrarnih skupnostih (ZAgrS): s komentarjem (2017), str. 195.

⁶⁵ Prav tam.

⁶⁶ Prav tam, str. 202.

⁶⁷ V skladu z načelom afirmacije pogodb naj pogodba, če je le mogoče, zaradi pravne varnosti ostane v veljavi; neveljaven naj bo zgolj neustrezen pogodbeni dogovor.

⁶⁸ A. Hafner, Zakon o agrarnih skupnostih (ZAgrS): s komentarjem (2017), str. 202.

Skupen je tudi namen obeh ureditev, saj je navedeno načelo vpeto v ZAgrS, z namenom preprečitve razdrobljenosti posesti in lastniških deležev ter zagotovitve ekonomske, socialne in ekološke funkcije lastnine,⁶⁹ kar je tudi namen specialne ureditve dedovanja zaščitene kmetij.

4.4. NAČELO NEDELJIVOSTI ZAŠČITENE KMETIJE IN TEMELJNE ČLOVEKOVE PRAVICE IN SVOBOŠČINE

4.4.1. KRŠITEV NAČELA ENAKOSTI PRED ZAKONOM?

ZDKG določa, da zaščiteno kmetijo na podlagi zakona deduje en dedič-tisti, ki je po splošnih pravilih o dedovanju poklican k dedovanju ter hkrati izpolnjuje zakonske pogoje, ki so opredeljeni v treh pripadnostnih položajih.⁷⁰ Z ureditvijo pripadnostnih položajev so posamezni dediči privilegirani pred ostalimi zakonitimi dediči, s čimer se poraja vprašanje, ali gre z navedeno ureditvijo za diskriminacijo ostalih zakonitih dedičev ter s tem za kršitev načela enakosti pred zakonom, ki ga določa 14. člen URS.⁷¹

Hkrati se pomislek glede kršitve 14. člena URS pojavi tudi pri pravici svobode oporočnega razpolaganja zapustnika zaščitene kmetije. Ta je namreč po obstoječi zakonski ureditvi pri napravi oporoke omejen oz. obravnavan drugače kot ostali zapustniki, v zapuščino katerih ne spada zaščitena kmetija.⁷²

Do načela enakosti oz. do njegove kršitve se je US opredelilo z odločbo št. US U-I- 57/92.⁷³ V navedeni odločbi US glede vprašanja kršitve enakosti pri dedovanju zaščitene kmetij poudari, da specifična ureditev dedovanja srednjih kmetij ne krši ustavnega načela enakosti pred zakonom, katerega zagotavlja 14. člen URS.

⁶⁹ Prav tam, str. 181.

⁷⁰ Glej 7. - 9. člen ZDKG.

⁷¹ Navedeno vprašanje je obravnavalo tudi US, glej Odločba US RS št. U-I-57/92 z dne 3.11.1994, URL: <http://odlocitve.us-rs.si/documents/9a/9d/u-i-57-922.pdf> (20.2.2018).

⁷² K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 148-151.

⁷³ Prav tam.

Po mnenju US ravno načelo nedeljivosti zaščitene kmetije od zakonodajalca zahteva, da mora upoštevati načelo razumnosti in namen samega zakona (*rationabilitas in causa legis*), pri čemer skrajno poimenovanje enakosti, brez upoštevanja posebne narave nekega dejanskega in pravnega položaja, lahko privede do neenakosti.

Nadalje US pojasni, da zakonodajalčeva svoboda ni absolutna, zaradi česar lahko uveljavlja razlike v pravni ureditvi samo iz utemeljenih razlogov. V danem primeru ugotavlja, da je taka ureditev tradicionalna v pravni civilizaciji. Z njo se uveljavlja načelo pravičnosti, ker se krepi eksistenčni položaj prevzemnika zaščitene kmetije in preprečuje drobitev srednjih kmetij, ki bi tako postale nesposobne za smotrno gospodarjenje. Glede na to, da gre v primeru dedovanja zaščitene kmetije za specifičen dejanski in pravni položaj, je posebnost v normiranju pravno utemeljena.

Tako je iz argumentacije navedene ustavne odločbe razvidno, da zakonska ureditev, ki določa poseben pravni režim razpolaganja z zaščitnimi kmetijami ni v neskladju z URS, saj ravno ta v 67. členu zakonodajalca nalaga, naj s predpisi uredi način pridobivanja in uživanja lastnine, torej razpolaganje z zaščitnimi kmetijami tako, da je zagotovljena gospodarska, socialna in ekološka funkcija lastnine.

4.4.2. POSEG V PRAVICO DO ZASEBNE LASTNINE?

Ureditev, da lahko zaščiteno kmetijo na podlagi zakona ali na podlagi oporoke načeloma deduje zgolj en dedič, predstavlja za zapustnika poseg v pravico razpolaganja s svojim premoženjem *mortis causa*. Prav tako je omejitev določena tudi za sklenitev izročilne pogodbe, pogodbe o dosmrtnem preživljanju ter darila za primer smrti, saj ZDKG⁷⁴ med drugim določa, da z navedenimi pogodbami *inter vivos* ni mogoče razpolagati z zaščiteno kmetijo v nasprotju z določbami navedenega zakona.

⁷⁴ Glej 24. člen ZDKG.

V vseh navedenih razpolaganjih, tako *mortis causa* kot *inter vivos*, uveljavljanje načela nedeljivosti zaščitene kmetije pomeni poseg v 33. člen URS, v ustavno varovano pravico do zasebne lastnine (in dedovanja). Z navedenim členom URS je posamezniku zagotovljena svoboda na premoženjskem področju, in sicer svoboda razpolaganja s stvarmi in pravicami, ki so predmet lastnine.⁷⁵ Povedano drugače, 33. člen URS posamezniku omogoča, da se svobodno odloča o svojem lastninskem upravičenju. Pri tem pa je pomembno poudariti, da je lastninska svoboda sestavljena iz svobode pridobivanja lastnine, uživanja lastnine, pravice do prenašanja lastnine in zaupanja v pridobljene pravice.⁷⁶

Glede na navedeno je smiseln pomislek ali obstoječe zakonske ureditve, ki urejajo področje dedovanja ter razpolaganja z zaščitnimi kmetijami za časa življenja, zaradi uveljavljanja načela nedeljivosti zaščitene kmetije predstavljajo poseg v ustavno jamstvo zasebne lastnine, ki jo zagotavlja 33. člen URS.

Poleg 33. člena URS vsebuje tudi 67. člen, ki pooblašča zakonodajalca, da določi vsebino lastninske pravice. Pravico do zasebne lastnine (33. člen URS) zato ni mogoče obravnavati brez pooblastila iz 67. člena. To pooblastilo je sestavljeno iz dveh delov. Navedeni člen je namreč pravna podlaga zakonodajalca, da uredi način pridobivanja in uživanja lastnine, hkrati pa navedeno pooblastilo opredeljuje merila, ki naj jih zakonodajalec upošteva pri tovrstnem določanju.⁷⁷ Lastninski pravici je tako potrebno postaviti meje učinkovanja. Tako je potrebno omejiti posameznikovo pravno oblast na stvari ali na pravici z namenom, da bi lastninska pravica služila tudi uresničevanju svobode in osebnostnemu razvoju drugih oz. celotne družbene skupnosti.⁷⁸

⁷⁵ L. Šturm, ..., Komentar Ustave Republike Slovenije: dopolnitev komentarja- A (2011), str. 451.

⁷⁶ Prav tam.

⁷⁷ Prav tam, str. 965.

⁷⁸ Prav tam.

Kot je moč razbrati iz vsebine določbe 67. člena URS, dopustne posege v lastninsko pravico lahko določi zgolj zakon, ne pa hierarhično nižji pravni akt (podzakonski ali drugi nižji pravni akti v hierarhiji pravnih aktov). Hkrati pa navedena določba jasno določa, da so posegi v lastninsko pravico upravičeni zgolj za doseganje taksativno naštetih interesov, torej zgolj z namenom doseganja ekonomske, ekološke in socialne funkcije lastnine.⁷⁹

Za dopustnost posega v ustavno varovano lastninsko pravico je potrebno,⁸⁰ da je obravnavani poseg v skladu z načelom sorazmernosti, ki je temelj pravne države. Tako je jasno, da mora biti ukrep tudi z vidika načela sorazmernosti utemeljen, kar pomeni, da mora biti zagotovljena njegova sorazmernost in tudi sorazmernost njegovih posledic na lastninsko pravico glede na cilj, ki se zagotavlja. Vedno se je treba prepričati ali morda zagotovljenega cilja ni mogoče doseči z manj omejevalnim posegom.⁸¹

Če poseg v lastninsko pravico izpolnjuje vse navedene kriterije, je posameznik dolžan trpeti tovrsten poseg v njegovo lastnino, saj je takšen ukrep ustavno dopusten. Pri takšnih posegih tudi ni upravičen do odškodnine oziroma do nadomestila.⁸²

Omejitve lastninske pravice lahko delimo na javnopravne in zasebnopravne.⁸³ V zvezi z načelom nedeljivosti zaščitene kmetije, kot posegom v pravico iz 33. člena URS, lahko ugotovimo, da gre za poseg javnopravne narave. Kmetijska zemljišča namreč predstavljajo nenadomestljivi naravni vir, ki mora biti zakonsko varovan. Hkrati je posebna ureditev utemeljena zaradi razvoja kmetijstva in gozdarstva ter demografskih in socialnih gibanj. Posebno ureditev narekuje tudi

⁷⁹ M. Juhart, M. Tratnik, R. Vrenčur, *Stvarno pravo* (2007), str. 209.

⁸⁰ Navedenega sicer sama URS v 67. členu izrecno ne določa, US pa v odločbi št. U-I-57/92 (Odločba US RS št. U-I-57/92 z dne 3.11.1994, URL: <http://odlocitve.us-rs.si/documents/9a/9d/u-i-57-922.pdf> (20.2.2018)) jasno poudari, da mora biti poseg v ustavno varovano pravico do zasebne lastnine ter pravico do dedovanja v skladu z načelom sorazmernosti.

⁸¹ M. Tratnik, R. Vrenčur, *Omejitve lastninske pravice in posebni pravni režimi na nepremičninah* (2009), str. 40.

⁸² Prav tam.

⁸³ Prav tam, str. 41.

potreba po celoviti in socialni izrabi prostora, varstvu okolja in pokrajine kot celote.⁸⁴ Ustavno sodišče je izpostavilo tudi, da je poseben pravni režim prometa in dedovanja kmetijskih gospodarstev utemeljen, ker je potrebno zagotoviti, da se lastninska pravica na teh virih pridobiva in uresničuje na način, da je zagotovljena njena ekološka, ekonomska in socialna funkcija.⁸⁵

ZDKG tako ravno z uveljavljanjem načela nedeljivosti oziroma prepovedjo delitve kmetij določenim kategorijam oseb zagotavlja eksistenco, s čimer se po mnenju US zagotavlja načelo pravičnosti.⁸⁶ Poleg navedenega načela nedeljivosti kmetije k zagotavljanju eksistence prevzemnika kmetije pripomore tudi pravilo, da prevzemnik kmetije prevzame kmetijo pod pogoji, ki ga preveč ne obremenjujejo. S tem so predvsem zajeti zmanjšani obsegi deležev drugih dedičev, ki jih v skladu z zakonom prevzemnik kmetije mora izplačati. Na ta način so pred delitvijo varovane srednje velike kmetije, ki varstvo tudi potrebujejo, problematika socialne funkcije lastnine se pri veleposestvih namreč ne izkazuje kot posebej izpostavljena. Pri njih se z drobitvijo kmetije novonastali deli ohranijo, prevzemnik pa si z njihovo nadaljno obdelavo lahko zagotovi sredstva za preživljanje. Podobno je socialna funkcija lastnine zagotovljena tudi z omejitvijo svobode oporočnega razpolaganja. Takšno poudarjanje socialne funkcije lastnine je po mnenju US dopustno, saj navedeno narekuje narava in namen stvari ter splošni interes, ki je opredeljen v agrarni politiki države.⁸⁷

Prepoved drobitve kmetij prevzemniku kmetije zagotavlja, da se na trgu pojavlja kot konkurenčni subjekt, kar mu zagotavlja ekonomski obstanek. Navedeno prevzemniku kmetije

⁸⁴ Odločba US RS št. U-I-57/92 z dne 3.11.1994, URL: <http://odlocitve.us-rs.si/documents/9a/9d/u-i-57-922.pdf> (20.2.2018).

⁸⁵ Prav tam.

⁸⁶ Prav tam.

⁸⁷ Prav tam.

omogoča, da s prevzeto kmetijo smotrno in učinkovito gospodari, s čimer zakon zagotavlja ekonomsko funkcijo lastnine.⁸⁸

4.4.3. POSEG V PRAVICO DO DEDOVANJA?

Obstoječa zakonska ureditev načela nedeljivosti zaščitene kmetije tako za zapustnika zaščitene kmetije, kot dediče, predstavlja poseg v ustavno varovano pravico do dedovanja,⁸⁹ ki je tesno povezana s pravico do zasebne lastnine.⁹⁰

Kot ugotavlja Šinkovec, je ustavna pravica do dedovanja sestavljena iz dveh delov. Po eni strani gre za pravico dediča do premoženja *mortis causa*, hkrati pa zapustnikovo pravico, da svobodno razpolaga s svojim premoženjem za primer smrti (svoboda oporočnega razpolaganja).⁹¹

4.4.3.1. POSEG V DEDIČEVO PRAVICO DO DEDOVANJA?

Pravica dedičev do dedovanja je omejena tako pri dedovanju na podlagi zakona, kot na podlagi oporoke. V obeh primerih namreč lahko zaščiteno kmetijo (kot celoto) v naravi deduje zgolj en dedič, ostali pa so upravičeni do nujnih deležev oz. posebej določenih zakonitih deležev v denarju. Za dediče zaščitene kmetije pridobitev premoženja *mortis causa*, v primerjavi z dedovanjem po splošnih pravilih o dedovanju, predstavlja omejitev predmeta dedovanja.

Poseg v njihovo pravico do dedovanja predstavljajo tudi vsi instituti ZDKG, ki urejajo razbremenitev prevzemnika kmetije pri dedovanju na podlagi zakona.⁹² Gre za določbe o višini “nujnega” deleža,⁹³ o vračunavanju daril in volil v dedne deleže sodedičev,⁹⁴ zmanjšanju

⁸⁸ Prav tam.

⁸⁹ Glej 33. člen URS.

⁹⁰ Povezanost obeh pravic je moč razbrati že iz same umeščenosti obeh pravic v URS, saj sta obe pravici kot ustavni pravici določeni v istem, 33. členu URS.

⁹¹ J. Šinkovec, *Pravice in svoboščine* (1997), str. 12.

⁹² Več o tem v nadaljevanju.

⁹³ Glej 1. odst. 14. člena ZDKG.

“nujnih” deležev na zahtevo prevzemnika kmetije⁹⁵ ter določba o daljšem roku za izplačilo le-tega.⁹⁶ Z namenom razbremenitve prevzemnika kmetije, ZDKG določa tudi zožen krog upravičencev do dednih deležev, saj so do “nujnega” deleža v denarju upravičeni zgolj zakonec, zapustnikovi staši (in posvojitelji), zapustnikovi otroci in posvojenci ter njihovi potomci.⁹⁷ Ostalim dedičem, ki bi bili po splošnih predpisih poklicani k zakonitemu dedovanju, tako ni priznana dedna pravica.

Omejitev dedičeve pravice do dedovanja predstavlja tudi ureditev dedovanja na podlagi oporoke. Podobno kot pri zakonitem dedovanju, tudi za oporočno velja, da se kmetija v naravi ne sme deliti, pri tem pa ZDKG določa zgolj dve izjemi.⁹⁸ Glede na navedeno gre tudi pri oporočnem dedovanju za omejitev predmeta dedovanja. Tudi pri oporočnem dedovanju dedičem, ki niso prevzemniki kmetije, vsi zgoraj naštetih instituti, ki jih ZDKG določa z namenom uresničevanja načela naj dedič kmetijo prevzame pod pogoji, ki ga preveč ne obremenjujejo, predstavljajo poseg v njihovo pravico do dedovanja.⁹⁹

O vprašanju utemeljenosti omejevanja dedičeve pravice do dedovanja, se je opredelilo že US v svoji odločbi,¹⁰⁰ ki specialno ureditev dedovanja utemeljuje s socialno in ekonomsko funkcijo lastnine, kateri sta v ZDKG, po mnenju US, še posebej poudarjeni. Navedena ureditev predstavlja za določeno kategorijo oseb vir preživetja, ki se zagotavlja z načelom nedeljivosti zaščitene kmetije kot tudi z instituti razbremenitve prevzemnika kmetije. V navedeni odločbi US jasno poudari, da je tovrstno poudarjanje socialne funkcije lastnine in posledično razlikovanje specialne ureditve dedovanja od splošne ureditve dedovanja po ZD, utemeljeno iz razloga, ker se

⁹⁴ Prav tam.

⁹⁵ Glej 2. odst. 14. člena ZDKG.

⁹⁶ Glej 1. odst. 15. člena ZDKG.

⁹⁷ Glej 1. odst. 14. člena ZDKG.

⁹⁸ Glej 2. odst. 21. člena ZDKG.

⁹⁹ Glej 4.5.3.1. poglavje magistrskega diplomskega dela.

¹⁰⁰ Odločba US RS št. U-I-57/92 z dne 3.11.1994, URL: <http://odlocitve.us-rs.si/documents/9a/9d/u-i-57-922.pdf> (20.2.2018).

lastninska pravica uresničuje v skladu z naravo in namenom stvari. Hkrati potrebo po tovrstni specialni ureditvi dedovanja zaščitenih kmetij izraža splošni interes kmetijske politike države.

4.4.3.2. POSEG V SVOBODO OPOROČNEGA RAZPOLAGANJA?

Svoboda oporočnega razpolaganja pomeni, da zapustnik z oporoko odloča o svojem premoženju za primer smrti, pri čemer ni vezan na zakoniti dedni red.¹⁰¹ Zapustnik lahko torej z oporoko načeloma prosto odloča komu bo zapustil svoje premoženje oz. del premoženja. Kljub temu pa njegova svoboda ni absolutna.¹⁰²

Zapustnik je pri napravi oporoke omejen glede dopustnosti vsebine, podlage oporočnega razpolaganja in glede predpisane oblike oporoke. Nedopustna je namreč oporoka, katere vsebina ali podlaga nasprotuje ustavnim določbam, prisilnim predpisom ter moralnim načelom.¹⁰³ Oporoka mora tako biti v skladu z vsemi dednopravnimi predpisi, med katere spada tudi ZDKG.¹⁰⁴ Pravne posledice kršitve posameznih določb ZDKG pri napravi oporoke pa so si med seboj različne.¹⁰⁵

Zapustnikova svoboda testiranja je omejena tudi z načelom socialne države ter s socialno, ekonomsko in ekološko funkcijo lastnine. Posledica načela socialne države je ustanova nujnega deleža,¹⁰⁶ katerega namen je določenim osebam, ki jim gre nujni delež, zagotoviti eksistenco ob smrti zapustnika. Posledica zagotavljanja socialne, ekonomske in ekološke funkcije lastnine pa je

¹⁰¹ K. Zupančič, Temeljna načela dednega prava, v: Pravni letopis 2008, str. 77, URL: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:y_LWCsQs0IkJ:https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-QSWM3O06/462d4d44-cdde-4f91-b795-e124c1c9e0f0/PDF+&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=si&client=safari (20.2.2018).

¹⁰² Tako kot ni neomejena lastninska pravica.

¹⁰³ Glej 37. in 2. odst. 39. člena OZ.

¹⁰⁴ Več o tem K. Zupančič, Temeljna načela dednega prava, v: Pravni letopis 2008, str. 77 in 78, URL: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:y_LWCsQs0IkJ:https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-QSWM3O06/462d4d44-cdde-4f91-b795-e124c1c9e0f0/PDF+&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=si&client=safari (20.2.2018).

¹⁰⁵ Več o pravnih (dednopravnih) posledicah v nadaljevanju.

¹⁰⁶ Šturm L., Pravica do zasebne lastnine in dedovanja, 33. člen, v: Komentar Ustave Republike Slovenije, str. 653.

specialna ureditev dedovanja zaščitene kmetije ter s tem težnja po ohranjanju zaščitene kmetije kot celote z namenom krepitve njene gospodarske moči.¹⁰⁷

Zapustnik je omejen pri napravi oporoke, katere predmet je zaščitena kmetija, saj lahko v skladu z ZDKG zaščiteno kmetijo načeloma zapusti zgolj enemu dediču.¹⁰⁸ Od navedenega pravila zakon določa dve izjemi.¹⁰⁹ Zapustnik lahko izjemoma z oporoko zaščiteno kmetijo zapusti:

- zakonskemu paru ali
- enemu od staršev in njegovemu otroku/posvojencu/njegovemu potomcu.¹¹⁰

S premoženjem, ki ni del zaščitene kmetije, lahko zapustnik z oporoko prosto razpolaga v mejah ZD.¹¹¹

4.5. DEDNOPRAVNE POSLEDICE

4.5.1. UVODNO

Dednopravne posledice načela nedeljivosti zaščitene kmetije nastanejo pri zakonitem dedovanju, pri dedovanju na podlagi oporoke in pri poslih *inter vivos*.

4.5.2. POSLEDICE PRI ZAKONITEM DEDOVANJU

V primerih, ko pride do dedovanja zaščitene kmetije na podlagi zakona (ko zapustnik ni napravil oporoke ali je le-ta neveljavna,¹¹² če v oporoki postavljeni dedič ni preživel zapustnika in v

¹⁰⁷ Podobno o tem tudi Odločba US RS št. U-I-57/92 z dne 3.11.1994, URL: <http://odlocitve.us-rs.si/documents/9a/9d/u-i-57-922.pdf> (20.2.2018).

¹⁰⁸ Glej 2. odst. 21. člena ZDKG.

¹⁰⁹ Prav tam.

¹¹⁰ Lahko gre tudi za skupnega (te osebe in zapustnika) potomca. Oporočitelj ne more zapustiti kmetijo zakoncu in svojemu (ki ni skupen) potomcu. Več o navedeni določbi ter o ponesrečenem zakonskem terminu glej: K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 149.

¹¹¹ Glej 1. odst. 21. člena ZDKG.

primeru če se ta dediščini odpove), se poleg splošnih določb, kamor kot rečeno spada tudi temeljno načelo nedeljivosti, uporabijo določbe zakona, ki urejajo zakonito dedovanje.¹¹³

4.5.2.1. DOLOČITEV DEDIČA ZAŠČITENE KMETIJE

4.5.2.1.1. En dedič zaščitene kmetije

Temeljna ter najbolj očitna dednoppravna posledica načela nedeljivosti je, da je upravičenec do zaščitene kmetije v naravi zgolj en dedič, ki je glede na zakoniti dedni red po splošnih predpisih poklican k dedovanju¹¹⁴ ter hkrati izpolnjuje kriterije, ki jih zakon določa v t.i. pripadnostnih položajih zapustnika do zaščitene kmetije.

Prav tako je sodišče pri določitvi dediča zaščitene kmetije vezano na splošna pravila o dednih redih, ki jih določa ZD. Gre za pravilo, da oseba iz bližnjega dednega reda izključuje osebe bolj oddaljenega dednega reda in pravilo, da bližnji sorodnik iste linije onemogoči dedovanje bolj oddaljenim sorodnikom iste linije. Med splošna pravila o dednih redih spada tudi ustavno načelo enakopravnosti,¹¹⁵ ki je v ZD izraženo v številnih določbah.¹¹⁶ ZD namreč določa, da so državljani RS ob enakih pogojih enakopravni pri dedovanju,¹¹⁷ enakopravnost je določena tudi med otroki, ki so rojeni v zakonski zvezi in otroki zunaj nje, saj tudi slednji dedujejo po zakonu enako kot zakonski otroci, po svojih starših in ostalih sorodnikih.¹¹⁸ Čeprav ZD izrecno ne določa, so razmerja oseb, ki jih povezuje popolna posvojitev, tudi v dednem pravu enaka kot

¹¹² Glej 59. in 60. člen ZD: Na neveljavnost oporoke vpliva oporočiteljeva oporočna nesposobnost, če je bil oporočitelj z grožnjo ali s silo prisiljen, da jo je napravil, ali če se je odločil, da jo napravi zaradi zvijače ali zaradi tega, ker je bil v zmoti.

¹¹³ Glej 7.-20. člen ZDKG.

¹¹⁴ Glej 6. člen ZDKG.

¹¹⁵ Načelo enakosti pred zakonom, glej 33. člen URS.

¹¹⁶ Glej 4., 4.a in 6. člen ZD.

¹¹⁷ Glej 1. odst. 4. člena ZD.

¹¹⁸ K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, Dedno pravo (2009), str. 63.

med naravnimi sorodniki.¹¹⁹ Enakopravnost pri dedovanju je določena tudi med spoloma, saj so moški in ženske pri dedovanju enakopravni, enako velja za zakonce in zunajzakonske pare. Enakopravno obravnavanje istospolnih partnerjev določa tudi Zakon o partnerski zvezi (v nadaljevanju ZPZ).¹²⁰ V skladu z 2. odst. 2. člena ZPZ ima partnerska skupnost istospolnih partnerjev na vseh pravnih področjih enake pravne posledice kot jih ima zakonska zveza, razen če ZPZ določa drugače. Hkrati ima v skladu z 2. odst. 3. člena ZPZ neskljenjena partnerska zveza¹²¹ enake pravne posledice kot zunajzakonska skupnost tudi na tistih pravnih področjih, na katerih ima pravne posledice zunajzakonska skupnost, razen če ZPZ določa drugače.¹²² Ob izpolnjenem pogoju materialne vzajemnosti (reciprocitete)¹²³ so tujci v skladu s 6. členom ZD izenačeni z državljanji Republike Slovenije. Pogoj materialne reciprocitete zahteva, da imajo naši državljani v državi, katere državljan je tujec, enake pravice pri dedovanju kot njeni državljani.¹²⁴

Prevzemnik zaščitene kmetije tako s sklepom o dedovanju postane tisti, ki je bil izbran med vsemi osebami, ki so bile poklicane k dedovanju. Njegova lastninska upravičenja pa so v določeni meri, zaradi načela nedeljivosti, omejena.¹²⁵

4.5.2.1.2. Pravila pripadnostnih položajev

Dediča zaščitene kmetije določi sodišče s sklepom o dedovanju v skladu s pravili o določitvi dediča zaščitene kmetije v različnih pripadnostnih položajih zapustnika do zaščitene kmetije.¹²⁶

¹¹⁹ Prav tam.

¹²⁰ Zakon o partnerski zvezi (ZPZ), Ur. l. RS, št. 33/16, URL: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7434> (12.4.2018).

¹²¹ V skladu s 1. odst. 3. člena ZPZ je neskljenjena partnerska zveza dalj časa trajajoča življenjska skupnost dveh žensk ali dveh moških, ki nista sklenila partnerske zveze ter pri katerih ni podanih razlogov, zaradi katerih bi bila partnerska zveza neveljavna.

¹²² Glede na pravila o izenačenju navedenih oseb, bo v izogib ponavljanju v nadaljnjem besedilu magistrskega diplomskega dela uporabljen zgolj izraz zakonec.

¹²³ Glede pogoja formalne vzajemnosti glej K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, Dedno pravo (2009), str. 64.

¹²⁴ Prav tam, str. 63.

¹²⁵ Več o tem v nadaljevanju.

4.5.2.1.2.1. Prvi pripadnostni položaj¹²⁷

Prvi pripadnostni položaj ureja primere, ko zaščiteni kmetija pripada zgolj eni osebi (enemu zapustniku), k dedovanju pa je poklicanih več oseb istega dednega reda. V tem primeru deduje kmetijo tisti, ki ga sporazumno izberejo vsi sodediči ter ima tudi namen obdelovati kmetijo.

Če do sporazuma med dediči ne pride, vsi potencialni dediči pa izpolnjujejo pogoj interesa obdelovati kmetijo, ima prednost tisti, ki se usposablja ali se je usposabljal za kmetovanje. V primeru še vedno obstoječe konkurence ima prednost tisti, ki odrašča ali je odraščal na kmetiji in je s svojim delom ali zaslužkom prispeval k njenemu razvoju. Zakon določa prednost zapustnikovega zakonca pred njegovimi potomci v primeru, če ti izpolnjujejo enake pogoje. Zupančič pri tem poudarja, da njegova prednost pred potomci zapustnika izhaja iz razloga, da ob pogoju, če je za to še sposoben, lahko še naprej gospodari s kmetijo.¹²⁸

Nadalje ZDKG v istem členu ureja (s sicer nepravilno dikcijo) primere, ko zaščiteni kmetija v celoti ali pretežno izhaja s strani zapustnikovega preživelega zakonca.¹²⁹ V navedenem primeru imajo prednost pred ostalimi zapustnikovimi potomci preživeli zakonec ter njuni skupni potomci.¹³⁰ ZDKG določa, da imajo prednost pri dedovanju (prevzemu) zaščiteni kmetije osebe, ki so se ali se usposablja za kmetijsko ali gozdarsko dejavnost pred osebami, ki so se ali se usposablja za opravljanje drugih, nekmetijskih dejavnosti.

¹²⁶ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 135.

¹²⁷ Glej 7. člen ZDKG.

¹²⁸ K. Zupančič, Lastninska vprašanja pri dedovanju kmetij, v: Podjetje in delo (1997), str. 1136.

¹²⁹ Glej 2. alinejo 7. člena ZDKG.

¹³⁰ Navedeno zakonsko besedilo je pravno gledano sporno, saj je z navedenim terminom zakonodajalec imel v mislih premoženje, ki ga je preživeli zakonec dobil pred sklenitvijo zakonske zveze ali pa ga je pridobil kot posebno premoženje v času zakonske zveze (kot darilo ali kot dediščino). Gre torej za njegovo lastno (posebno) premoženje, lastnega premoženja pa ni mogoče dedovati, glej: K. Zupančič, Lastninska vprašanja pri dedovanju kmetij, v: Podjetje in delo (1997), str. 1136.

Posebno je urejen še primer, ko je bila zaščitena kmetija v celoti ali pretežno v lasti prejšnjega zapustnikovega zakonca kot njegovo posebno premoženje, zapustnik pa je s prejšnjim zakoncem imel tudi skupne potomce. Po umrlem zapustniku imajo pri dedovanju zaščitene kmetije prednost potomci, ki izvirajo od zapustnika in njegovega prejšnjega zakonca, pred potomci zapustnika iz nove zakonske zveze.

4.5.2.1.2.2. Drugi pripadnostni položaj¹³¹

ZDKG ureja tudi položaj, ko je predmet dedovanja zaščitena kmetija, ki je bila v skupni lasti zakonskega para (kot premoženje, ki sta ga zakonca pridobila z delom v času zakonske zveze).¹³² Upravičenec do dedovanja dela kmetije, ki je pripadal zapustniku, je preživeli zakonec.

Posebej je urejena situacija za primer, ko oba zakonca umreta sočasno, v istem dogodku, točnega časa njune smrti pa se ne da ugotoviti. V tem primeru velja izpodbojna domneva, da sta zakonca umrla sočasno (komorienca), zaradi česar med njima ne more priti do pravnega nasledstva.¹³³ Za določitev dediča se v takšnem primeru uporabijo pravila prvega pripadnostnega položaja.¹³⁴

4.5.2.1.2.3. Tretji pripadnostni položaj¹³⁵

V primeru, ko je zaščitena kmetija kot solastnina pripadala enemu od staršev in njegovemu potomcu, tako da sta bila solastnika stvari, ki spadajo v zaščiteno kmetijo in pa soupravičenca oz. sozavezanca glede drugih pravic in obveznosti, ki sestavljajo kmetijo, je upravičenec do

¹³¹ Glej 8. člen ZDKG.

¹³² Enaka pravila veljajo, ko je zaščitena kmetija v skupni lasti zunajzakonskega para, istospolnih partnerjev, ki so v skladu z ZPZ sklenili partnersko zvezo ter istospolnih partnerjev iz neskljenjene partnerske zveze po 1. odst. 3. člena ZPZ.

¹³³ K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, Dedno pravo (2009), str. 73- 74.

¹³⁴ Več o tem K. Zupančič, Lastninska vprašanja pri dedovanju kmetij, v: Podjetje in delo (1997), str. 1137.

¹³⁵ Glej 9. člen ZDKG.

preostalega dela stvari, pravic in terjatev solastnik, ki je preživel zapustnika in je v konkretnem primeru tudi t.i. dedič *in concreto*.¹³⁶

V primeru komorience, ko se ne da ugotoviti, kdo od solastnikov zaščitene kmetije je umrl prej (če sta solastnika umrla v istem dogodku), velja domeva, ki je ni moč spodbijati, da je potomec preživel prednika. Potomec je tako pridobil prednikov del v trenutku prednikove smrti. Gre torej za drugačno rešitev, kot velja za splošno dednopravno ureditev (in kot jo urejajo pravila drugega pripadnostnega položaja), v skladu s katero velja domneva, da so komorienti umrli istočasno.¹³⁷ Do dedovanja so tako upravičeni potomčevi zakoniti dediči, ki se zaradi upoštevanja načela nedeljivosti kmetije določijo v skladu s pravili prvega pripadnostnega položaja.¹³⁸

4.5.2.1.3. Odložitev določitve dediča zaščitene kmetije

Do odložitve določitve dediča zaščitene kmetije lahko pride, če so k dedovanju po splošnih pravilih o dedovanju poklicani tudi mladoletni zapustnikovi potomci in posvojenci, kmetije pa ne deduje zapustnikov zakonec.¹³⁹ Odložitev lahko zapuščinskemu sodišču predlagajo zapustnikov zakonec, njegov otrok ali posvojenec ter skrbstveni organ.¹⁴⁰ Do odložitve pride v primeru, ko mladoletni dedič izkaže interes za kmetovanje¹⁴¹ oz. v primeru, ko se za kmetovanje izobražuje.¹⁴²

Po vloženem predlogu zapuščinsko sodišče odloča o odložitvi, pri čemer mora upoštevati interese mladoletnih potomcev in posvojencev ter interese ostalih dedičev (ki so po splošnih

¹³⁶ ZDKG sicer v 9. členu določa: Dedič je preživel solastnik, če ima zakonito dedno pravico. Zupančič v zvezi z razumevanjem zakonite dedne pravice pojasnjuje, da je potomec vedno dedič *in abstracto*, ne pa vedno dedič *in concreto*, glej: K. Zupančič, Lastninska vprašanja pri dedovanju kmetij, v: Podjetje in delo (1997), str. 1137.

¹³⁷ K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, Dedno pravo (2009), str. 300.

¹³⁸ Prav tam.

¹³⁹ Prav tam, str. 128.

¹⁴⁰ Glej 1. odst. 10 člena ZDKG.

¹⁴¹ K. Zupančič, Lastninska vprašanja pri dedovanju kmetij, v: Podjetje in delo (1997), str. 1138.

¹⁴² Prav tam.

predpisih bili poklicani k dedovanju) ter ostale relevantne okoliščine (mladoletnikov interes za obdelovanje kmetije).¹⁴³ Kot že omenjeno, bo sodišče predlog sprejelo v primeru, ko bo utemeljeno pričakovati, da bo mladoletni dedič kmetijo prevzel, drugi dedič (ki sicer izpolnjuje pogoje za dedovanje) pa je že preskrbljen na drug način. Drugače bi bilo v primeru, ko bi se mladoletni dedič šolal za drug (nekmetski) poklic oz. na drug način ne bi izkazal interesa za obdelovanje kmetije.¹⁴⁴

Sodišče tako določi prevzemnika kmetije šele, ko najmlajši med potomci postane polnoleten.¹⁴⁵ Vse do tega trenutka je zaščiten kmetija skupna last vseh dedičev, ki so bili poklicani k dedovanju po ZD.¹⁴⁶ Kljub navedenemu Zupančič¹⁴⁷ poudarja, da gre v primeru odložitve določitve dediča kmetije še vedno za pridobitev dediščine po principu *ipso iure* pridobitve dediščine s trenutkom zapustnikove smrti. Med dediči v skladu s 1. odst. 145. člena v zvezi z 1. odst. 132. člena ZD nastane v trenutku zapustnikove smrti skupnost, ki preneha z razdelitvijo dediščine med sodediče.¹⁴⁸ Do razdelitve dediščine sodediči upravljajo in razpolagajo z dediščino skupno,¹⁴⁹ pravica do dedovanja kmetije v času odložitve ni razdeljena na deleže. Hkrati se vse do odločitve sodišča o določitvi dediča ne ve, kdo bo prevzemnik kmetije ter posledično, kakšne bodo pravice drugih dedičev. Višina "nujnih" deležev, to je posebne vrste (zmanjšanih) zakonitih dednih deležev ostalih dedičev, se namreč določi ob določitvi dediča kmetije.¹⁵⁰

¹⁴³ Prav tam.

¹⁴⁴ S. Kocjan, Dedovanje kmetijskih zemljišč in kmetij (1973), str. 65-67.

¹⁴⁵ Glej 1. odst. 10 člena ZDKG.

¹⁴⁶ ZDKG za razliko od ZDKZK ničesar ne določa glede pravnega položaja kmetije, katere odložitev je vse do polnoletnosti najmlajšega odložena. ZDKZK je v takšnem primeru določal, da je kmetija v "skupni lasti" vseh dedičev, glej K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, Dedno pravo (2009), str. 301.

¹⁴⁷ K. Zupančič, Dedovanje kmetijskih zemljišč in kmetij (1975), str. 9.

¹⁴⁸ K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, Dedno pravo (2009), str. 301.

¹⁴⁹ K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, Dedno pravo (2009), str. 219.

¹⁵⁰ Prav tam.

Potreba po tovrstni zakonski ureditvi izhaja iz mladoletnikove premoženjske nesamostojnosti in osebne nezrelosti, ki predstavljata tveganje za obstoj zaščitene kmetije. Iz tega razloga ZDKG z navedeno določbo nalaga sodišču, da do polnoletnosti zadnjega dediča počaka z odločitvijo o določitvi dediča ter se s tem izogne morebitni gospodarski ohromitvi kmetije.

4.5.2.1.4. Razlogi dedne nevrednosti

Namen, da naj dedič prevzame kmetijo pod pogoji, ki ga preveč ne obremenjujejo, zasleduje tudi določba ZDKG, ki prepoveduje odpust razlogov dedne nevrednosti,¹⁵¹ med katere spada kršenje dolžnosti preživljanja zapustnika ter nudenje pomoči zapustniku. Nanje, za razliko od splošnih predpisov o dedovanju,¹⁵² pazi sodišče ob določitvi dediča po uradni dolžnosti.¹⁵³

4.5.2.1.5. Izključitveni razlogi

Določitev dediča zaščitene kmetije je vezana tudi na novo določene izključitvene razloge, ki jih ZDKG ni poznal. Gre za obstoj določenih okoliščin na strani dediča, ki bi bil po splošnih predpisih o dedovanju poklican k dedovanju zaščitene kmetije in bi torej lahko prevzel kmetijo v gospodarjenje, ker izpolnjuje vse (ostale) zakonsko predpisane pogoje po ZDKG, vendar pa zaradi obstoja le-te kmetije ne sme dedovati. V vseh primerih izključitvenih razlogov, obstaja dvom, ali bo dedič z zaščiteno kmetijo dobro gospodaril. Iz prevzema zaščitene kmetije se dediča lahko izloči le v primeru taksativno naštetih razlogov iz 11. člena ZDKG.¹⁵⁴

ZDKG kot razloge izključitve dediča iz prevzema kmetije določa:

¹⁵¹ Gre za t.i. »nujne« dediče, ki so upravičeni do »nujnih« deležev po ZDKG.

¹⁵² Glej 3. odst. 127. člena ZD.

¹⁵³ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 144.

¹⁵⁴ VSL sklep I Cp 2651/2015, URL:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111389762&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111389762](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111389762&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111389762) (20.2.2018).

- psihično bolezen, duševno motnjo ali telesno okvaro, zaradi katerih je dedič vidno nesposoben trajno upravljati s kmetijo;
- trajno in očitno odvisnost (zapravljivost, alkoholizem ali zlorabo mamil), ki vzbuja strah, da dedič s kmetijo ne bo dobro gospodaril;
- nepojasnjeno daljšo odsotnost (ki je daljša od dveh let), hkrati pa zaradi okoliščin ni moč od dediča pričakovati povratka v ustreznem roku (pri čemer odsotnost zaradi vojne ali vojnega ujetništva ni izključitveni razlog).

Pri tem je pomembno vprašanje, kaj se lahko šteje za telesno okvaro. V skladu s sodno prakso starost oziroma zmanjšana fizična delovna sposobnost ne pomeni telesne okvare, ki bi predstavljala izključitveni razlog po ZDKG.¹⁵⁵ Zakon v zvezi z izključitvenim razlogom namreč določa obstoj dveh kumulativnih pogojev, in sicer izkazano psihično bolezen, duševno motnjo ali telesno okvaro ter nesposobnost gospodarjenja (in ne le nesposobnost opravljanja fizičnih del).¹⁵⁶ ZDKG namreč nikjer ne zahteva izključne sposobnosti prevzemnika kmetije za opravljanje fizičnih del,¹⁵⁷ hkrati pa je tudi 7. člen ZDKG kriterij obdelovanja z osebnim delom izpustil.¹⁵⁸ Argument izhaja tudi iz definicije kmeta po 22. členu ZKZ, za pridobitev katerega zakon ne zahteva, da bi kmet moral zemljišče obdelovati sam.¹⁵⁹ Podobno tudi novejša sodna praksa, ki poudarja dedičevo nadaljno gospodarjenje s kmetijo, pri čemer ni razloga, da prevzemniku kmetije pri fizičnih delih ne bi pomagali tudi drugi.¹⁶⁰

¹⁵⁵ VSL sklep II Cp 1109/2000, URL:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:56410&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=56410](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:56410&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=56410) (20.2.2018).

¹⁵⁶ Prav tam.

¹⁵⁷ Prav tam.

¹⁵⁸ Prav tam.

¹⁵⁹ Prav tam.

¹⁶⁰ VSL sklep I Cp 975/2011, URL:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2010040815262650&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2010040815262650](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2010040815262650&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2010040815262650) (20.2.2018).

Sodna praksa se je tudi že opredelila do razloga zapravljivosti, ki ni podan v primeru prodaje stavbnih zemljišč in zmanjševanja staleža v hlevu, če dedič od prodaje pridobljena sredstva vloži v obnovo ali razvoj zaščitene kmetije, npr. v obnovo hiše, izgradnjo gospodarskega poslopja ali v nakup kmetijskih strojev in opreme.¹⁶¹

Navedeno zakonsko določbo o izključitvi dediča lahko sodišče uporabi zgolj v primeru, ko je v istem dednem redu več sodedičev. V takšnem primeru deduje kmetijo tisti dedič, ki bi dedoval, če ne bi bilo izključenega (če izključeni dedič ne bi obstajal).¹⁶² Primera, ko k dedovanju kmetije niso poklicani dediči istega dednega reda, ZDKG ne ureja. Zupančič¹⁶³ meni, da je potrebno v želji, da deduje kmetijo oseba, ki bo z njo dobro in smotrno gospodarila, v takšnem primeru za dediča izbirati med dediči iz oddaljenjšega dednega reda. Izključeni dedič zagotovo ne more biti primeren za prevzem kmetije, saj predstavlja preveliko tveganje, da bi s kmetijo negospodarno upravljala ali celo povzročila njen razkroj.

Zakon ne ureja vprašanja, ali se izključitveni razlogi uporabijo v primeru dedovanja na podlagi oporoke. Do navedenega se ni opredelila niti teorija.

Menim, da bi bilo izključitvene razloge smiselno uporabiti tudi pri oporočnem dedovanju. Ne glede na to, da po mnenju sodne prakse zapustniku pri določitvi oporočnega dediča ni potrebno upoštevati določb ZDKG, ki določajo pravila za določitev zakonitega dediča zaščitene kmetije, pa menim, da bi oporočiteljeva volja pri določitvi oporočnega dediča morala biti, zaradi varovanja javnega interesa, omejena. Oporočitelj bi pri napravi oporoke, po mojem mnenju, moral upoštevati tudi izključitvene razloge, saj bi drugače ogrožal obstoj zaščitene kmetije. Pri tem je potrebno poudariti, da za uporabo določb o izključitvenih razlogih v praksi obstaja tudi pomislek, saj omejitve ustavnih pravic (v konkretnem primeru pravice do dedovanja) lahko

¹⁶¹ VSL sklep I Cp 185/2010, URL:

[http://sodnapraksa.si/?q=razveljavitev%20sklepa%20o%20dedovanju&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&submit=i??i&rowsPerPage=50&page=7&id=2010040815244458](http://sodnapraksa.si/?q=razveljavitev%20sklepa%20o%20dedovanju&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&submit=i??i&rowsPerPage=50&page=7&id=2010040815244458) (20.2.2018).

¹⁶² Glej 2. odst. 11. člena ZDKG.

¹⁶³ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 139.

določa zgolj zakon, omejitev pa ni mogoče širiti z razlago zakona. ZDKG bi torej moral izključitvene razloge navesti tudi v delu zakona, ki ureja oporočno dedovanje, saj bi le takšna ureditev pripomogla k uresničevanju temeljnega namena zakona.

Za uresničevanje načela nedeljivosti zaščitene kmetije pa je pomembno tudi vprašanje časovne presoje izključitvenih razlogov. Obstoj izključitvenih razlogov bi se moral presojati v trenutku prevzema zaščitene kmetije s strani oporočnega dediča in ne v trenutku naprave oporoke. Možna je situacija, ko v trenutku naprave oporoke izključitveni razlogi na strani oporočnega dediča kmetije niso podani, podani pa so ob smrti zapustnika. V takšnem primeru bi sodišče moralo upoštevati, da oporočni dedič kmetije v skladu s temeljnim namenom ZDKG ni primeren za prevzem zaščitene kmetije.

4.5.2.2. TEMELJNA DOLŽNOST DEDIČA ZAŠČITENE KMETIJE

4.5.2.2.1. Uvodno

Dedič zaščitene kmetije ima v primeru prevzema kmetije do ostalih dedičev dolžnosti, ki jih določa ZDKG. Dolžnosti prevzemnika kmetije obenem predstavljajo pravice ostalih dedičev, ki so bili "prikrajšani" za zaščiteno kmetijo v naravi.

4.5.2.2.2. Izplačilo "nujnega" deleža

ZDKG določa, da so ostali dediči, ki niso prevzemniki kmetije, upravičeni do izplačila t.i. "nujnih" deležev.¹⁶⁴ Gre za dedne deleže, ki po vrednosti ustrezajo nujnim deležem po splošnih predpisih o dedovanju.¹⁶⁵ Za razumevanje "nujnega" deleža po ZDKG je torej najprej potrebno

¹⁶⁴ Glej 1. odst.14. člena ZDKG.

¹⁶⁵ Prav tam.

razumeti pravi nujni delež, ki ga ureja ZD.¹⁶⁶ Pravi nujni delež po ZD predstavlja omejevanje oporočiteljeve volje glede premoženja za primer smrti ter za življenja.¹⁶⁷ Navedeni institut v takšnem okviru poznata tako ZD kot ZDKG.¹⁶⁸

"Nujni" delež je posebnost specialne ureditve zakonitega dedovanja zaščitene kmetije. Do njega so ob dedovanju na podlagi zakona upravičeni ostali dediči, ki niso prevzemniki zaščitene kmetije. Gre torej za zakoniti dedni delež pri zakonitem dedovanju po ZDKG. Slednji, ob upoštevanju splošnih pravil o dedovanju ter kroga upravičencev, po višini ustreza nujnemu deležu po ZD, ki znaša polovico oz. tretjino zakonitega dednega deleža.¹⁶⁹ Starši zapustnika oz. posvojitelji zapustnika so tako upravičeni do tretjine zakonitega dednega deleža po ZD. Zapustnikov zakonec, potomci, posvojenci in njihovi potomci pa so upravičeni do polovice deleža, ki jim gre po splošnem zakonitem dednem redu. Iz opisanega razloga ZDKG te dedne deleže poenostavlja in v nasprotju s sistematiko ZD imenuje "nujni" deleži. V skladu s terminologijo zakona v besedilu magistrskega dela uporabljam zanje izraz "nujni" deleži v narekovajih.

Smisel takšne ureditve je v uresničevanju načela, da naj dedič kmetijo prevzame pod pogoji, ki ga preveč ne obremenjujejo. Glede na navedeno je prevzemnik kmetije pri zakonitem dedovanju z izplačilom "nujnega" deleža v primerjavi z izplačilom zakonitega dednega deleža po ZD razbremenjen, saj "nujni" delež po ZDKG znaša zgolj polovico oz. tretjino zakonitega dednega deleža po ZD.

ZDKG določa, da imajo pravico do "nujnega" deleža, ob pogoju da niso dedovali zaščitene kmetije v naravi, zgolj zakonec, zapustnikovi starši (in posvojitelji), zapustnikovi otroci in

¹⁶⁶ Glej 25.- 27. člen ZD.

¹⁶⁷ K. Zupančič, Lastninska vprašanja pri dedovanju kmetij, v: Podjetje in delo (1997), str. 1139.

¹⁶⁸ ZDKG v 23. členu opredeljuje nujne dediče kot osebe, ki so bili z zapustnikovo oporoko oškodovani in jim iz tega naslova gre nujni delež.

¹⁶⁹ Glej 2. odst. 26. člena ZD, hkrati pa je potrebno še upoštevati vračunavanje daril in volil v dedne deleže.

posvojenci ter njihovi potomci.¹⁷⁰ V primerjavi z dedovanjem po splošnih pravilih o dedovanju gre za zoženje kroga oseb, ki so upravičeni do dednih deležev. Tovrstna zakonodajalčeva terminologija pri določitvi upravičencev do "nujnega" deleža je nedosledna in lahko zavajajoča, zaradi česar Zupančič poudarja, da je zakonodajalec kot upravičence do "nujnega" deleža zagotovo imel v mislih vse zapustnikove potomce (in ne zgolj zapustnikove otroke), saj so tudi otroci zapustnikovi potomci. Hkrati argument izhaja tudi iz domneve, da zakonodajalec ni imel namena dati potomcem posvojencev boljšega položaja kot zapustnikovim potomcem.¹⁷¹

Iz navedenega izhaja, da ostali dediči, ki bi bili po splošnih predpisih poklicani k zakonitemu dedovanju, pri dedovanju na podlagi ZDKG nimajo dedne pravice. Namen zoženja kroga upravičencev do dednih deležev je, da gre dedna pravica zgolj tistim osebam, ki so z zapustnikom ter posledično z zaščiteno kmetijo najbolj povezane. Tudi ta posebnost specialne ureditve dedovanja zaščitene kmetije predstavlja uresničevanje načela naj dedič prevzame kmetijo pod pogoji, ki ga preveč ne obremenjujejo.

Navedeno načelo se udejanja tudi preko prepovedi fizične drobitve zaščitene kmetije in je vidno iz določbe, ki določa način delitve zapuščine pri dedovanju zaščitene kmetije. Navedena ureditev predstavlja odstop od splošne ureditve delitve zapuščine, za katero je značilno, da ima vsak sodedič v razmerju svojega dednega deleža po načelu enakega obravnavanja enako pravico do ustreznega dela vsakega zapuščinskega predmeta.¹⁷² Splošno pravilo je, da se zapuščina deli v naravi (t.i. fizična delitev), če fizična delitev ni mogoča ali je mogoča le ob znatnem zmanjšanju vrednosti zapuščine ali posameznega predmeta zapuščine,¹⁷³ pride do civilne delitve zapuščine, torej do prodaje predmetov zapuščine.

¹⁷⁰ Glej 1. odst. 14. člena ZDKG.

¹⁷¹ K. Zupančič, Lastninska vprašanja pri dedovanju kmetij, v: Podjetje in delo (1997), str. 1139.

¹⁷² K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, Dedno pravo (2009), str. 226.

¹⁷³ Prav tam.

Dedič zaščitene kmetije v skladu z namenom varovanja fizične integritete kmetije prevzame zaščiteno kmetijo v celoti, "nujni" deleži sodedičev, ki kmetije niso dedovali v naravi, pa predstavljajo terjatev do prevzemnika kmetije, ki je dolžan plačati deleže v denarju.¹⁷⁴ Navedeno pomeni, da dedni deleži sodedičev nimajo stvarnopravnega značaja, temveč obligacijskopravno naravo.

4.5.2.2.3. Ostali instituti razbremenitve dediča zaščitene kmetije¹⁷⁵

- a) Poleg opisanih institutov (omejitev kroga upravičenih oseb do "nujnega" deleža, zmanjšanje njihovega dednega deleža na nujni delež ter upravičenost do izplačila le tega v denarju) ZDKG z namenom uresničevanja načela naj dedič prevzame kmetijo pod pogoji, ki ga preveč ne obremenjujejo, določa institut obveznega vračunavanja daril in volil v dedne deleže sodedičev. Dedni deleži sodedičev se na ta način zmanjšajo, prevzemnik kmetije pa je razbremenjen, s čimer se omogoča ohranjanje kmetije v naravi kot celote. ZDKG določa, da do vračunavanja daril in volil pride ne glede na voljo zapustika¹⁷⁶ in brez predloga sodedičev.¹⁷⁷ V dedni delež pa se po mnenju sodne prakse ne vračunavajo stroški za preživljanje dediča in njegovo obvezno šolanje.¹⁷⁸ Drugače velja glede nadaljnega šolanja dediča, saj o izplačilu ter o njegovi višini v skladu s 54. členom ZD odloča sodišče, pri tem pa upošteva predvsem vrednost zapuščine ter stroške šolanja in usposobitev drugih dedičev za samostojno življenje.¹⁷⁹

¹⁷⁴ Ta je v skladu s 1. odst. 15. člena ZDKG dolžan plačati deleže v roku, ki ga določi sodišče "glede na gospodarsko zmožnost zaščitene kmetije in socialne razmere dediča", v roku petih let. V skladu z načelom, da naj kmetijo dedič prevzame pod pogoji, ki ga preveč ne obremenjujejo se rok na zahtevo dediča lahko podaljša, vendar največ do deset let.

¹⁷⁵ Instituti, s katerimi se uresničuje načelo naj dedič prevzame kmetijo pod pogoji, ki ga preveč ne obremenjujejo.

¹⁷⁶ Glej 1. odst. 14. člena ZDKG.

¹⁷⁷ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 140.

¹⁷⁸ VSL Sklep I Cp 380/2017, URL:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111409973&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&submit=išči&page=0&id=2015081111409973](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111409973&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&submit=išči&page=0&id=2015081111409973) (20.2.2018).

¹⁷⁹ Prav tam.

- b) Nadalje ZDKG, v okviru razbremenitve prevzemnika kmetije, ureja možnost zmanjšanja dednih deležev¹⁸⁰ na zahtevo dediča, ki je prevzel zaščiten kmetijo. Slednji lahko zahteva zmanjšanje "nujnih" deležev, če bi vsota izdatkov zaradi plačila "nujnih" deležev in drugih obveznosti¹⁸¹ dediča kmetije preseгла vrednost vseh "nujnih" deležev. Enako lahko zahteva tudi v primeru, ko bi bila gospodarska zmožnost zaščiten kmetije znatno ogrožena. Pri odločanju o zmanjšanju "nujnih" deležev upošteva sodišče vse okoliščine primera, s poudarkom na premoženjskih razmerah in pridobitni sposobnosti dedičev ter gospodarski zmožnosti zaščiten kmetije.¹⁸² V praksi lahko pride celo do primera, ko dedič, ki ni dedoval zaščiten kmetije, zaradi svoje dobre premoženjske situacije, ob pogoju, da je prevzemenik kmetije že z izplačili "nujnih" deležev ostalih dedičev dovolj obremenjen, ne deduje ničesar.¹⁸³
- c) Dedič, ki kmetije ni prevzel, lahko do višine "nujnega" deleža deduje tudi zemljišče¹⁸⁴ ali druge nepremičnine oziroma premičnine, če niso pomembne za zaščiten kmetijo. Za presojo, ali gre za pomembno nepremičnino za zaščiten kmetijo, je odločilno dejstvo, ali bo po izločitvi kmetija še vedno izpolnjevala pogoje za zaščiten kmetijo.¹⁸⁵ Z

¹⁸⁰ Na višino dednega deleža pa lahko vpliva tudi možnost zvečanja dednega deleža zaradi dedičeve (ki ne deduje kmetije) eksistenčne ogroženosti, ki ga zakon predvideva v isti določbi. Z zvečanjem dednega deleža se ne uresničuje načelo nedeljivosti zaščiten kmetije, zato navedeni institut ni predmet obravnave tega magistrskega dela.

¹⁸¹ Gre za obveznost dediča kmetije zagotoviti mladoletnim dedičem usposobitev za samostojno življenje, če določitev dediča ni bila odložena (1. odst. 16. člena ZDKG), dolžnost dediča kmetije zagotoviti sredstva za življenje polnoletnim zapustnikovim potomcev, ki zaradi prizadetosti niso dedovali kmetije (4. odst. 16. člena ZDKG) ter obveznost dediča kmetije zagotoviti pravico do preužitka preživelemu zakoncu zapustnika, ki ni dedoval kmetije (17. člen ZDKG).

¹⁸² Glej 2. odst. 14. člena ZDKG.

¹⁸³ A. Finžgar, Dedovanje kmetijskih zemljišč in kmetij, Pravniki (1973), str. 112.

¹⁸⁴ Pri tem zakon definira zemljišča, ki niso pomembna za zaščiten kmetijo, kot gozdna zemljišča, kmetijska zemljišča z boniteto, nižjo od 40, in zemljišča, ki so po namenski rabi stavbna, razen če gre za zemljišča, na katerih stojijo objekti za potrebe kmetije oziroma so potrebna za nadaljnji razvoj kmetije.

¹⁸⁵ VSL sklep I Cp 3269/2015, URL:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111392539&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111392539](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111392539&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111392539) (20.2.2018).

navedenim se prevzemnika kmetije razbremeni, da bi dedne deleže moral izplačati v denarju, kar za prevzemnika zaščitene kmetije sicer predstavlja določeno obremenitev, zaščitena kmetija pa se ohrani v obstoječem obsegu, saj ohrani vse zanjo pomembne nepremičnine in premičnine.¹⁸⁶

- d) Dedič zaščitene kmetije v primerjavi s splošno ureditvijo dedovanja ni razbremenjen zgolj glede višine in načina izplačila "nujnega" deleža, temveč tudi glede roka izplačila le-tega. ZDKG namreč določa, da je prevzemnik dolžan izplačati "nujne" deleže v roku, katerega določi sodišče, pri čemer je dolžno upoštevati gospodarsko zmožnost zaščitene kmetije in socialne razmere dediča, rok za izplačilo pa ne sme biti daljši od pet let. V skladu z načelom, da naj kmetijo dedič prevzame pod pogoji, ki ga preveč ne obremenjujejo, se rok na zahtevo dediča lahko podaljša, vendar največ do deset let.¹⁸⁷

4.5.2.2.4. Ostale dolžnosti dediča zaščitene kmetije

- a) V primeru, ko določitev dediča ni bila odložena, kljub temu, da je eden izmed dedičev mladoleten, mora prevzemnik kmetije mladoletnim dedičem zagotoviti sredstva, namenjena za usposobitev za samostojno življenje. Zakon glede navedene dolžnosti prevzemnika kmetije določa tudi razbremenitve le-tega. Obseg prevzemnikove obveznosti je namreč odvisen od stanja kmetije oz. od njene gospodarske zmožnosti. Hkrati pa prevzemnika razbremenuje določba o vštovanju navedenih izdatkov v kvoto mladoletnikovega "nujnega" deleža.¹⁸⁸ Le-ta namreč ne more uveljavljati svoje pravice do izplačila "nujnega" deleža, dokler uveljavlja pravico do sredstev za usposabljanje za samostojno življenje.¹⁸⁹ Pravici se torej v korist prevzemnika kmetije izključujeta. Dedič kmetije je razbremenjen tudi z dolžnostjo mladoletnih dedičev pomoči na kmetiji, ki

¹⁸⁶ Glej 3. odst. 15. člena ZDKG.

¹⁸⁷ Glej 1. odst. 15. člena ZDKG.

¹⁸⁸ Glej 1. odst. 16. člena ZDKG.

¹⁸⁹ Glej 3. odst. 16. člena ZDKG.

obsega običajna opravila na zaščiteni kmetiji, sicer niso upravičeni do pravice do preživljanja s strani prevzemnika.¹⁹⁰

- b) Podobno dolžnost preživljanja ima prevzemnik kmetije tudi do polnoletnih zapustnikovih potomcev, vendar zgolj v primeru, če se ti niso sami sposobni preživljati (zaradi telesne ali duševne prizadetosti). Kljub temu, da polnoletni zapustnikovi potomci zaradi prizadetosti nimajo sredstev za življenje, jim prevzemnik kmetije sredstev ni dolžan izplačati, če bi z izplačilom ogrožal obstoj zaščiteni kmetije. Razbremenitev dediča določa tudi institut vštevanja izdatkov polnoletnim potomcem v njihov "nujni" delež. Navedeno izhaja iz 4. odst. 16. člena ZDKG, ki določa, da se že izplačani nujni delež potomcev upošteva pri presojanju zmožnosti za njihovo preživljanje.¹⁹¹
- c) Dedič kmetije mora preživelemu zakoncu zapustnika nuditi doživljenjsko preživljanje, ustrezno krajevnim življenjskim razmeram.¹⁹² Načeloma deduje kmetijo potomec zapustnika, če kmetije ne deduje njegov preživeli zakonec, zato se navedena dolžnost v praksi navezuje predvsem na potomca zapustnika. Navedeni izraz doživljenjsko preživljanje ni točen, saj lahko obveznosti dediča kmetije sestavljajo poleg preživljanja še druge dajatve in storitve,¹⁹³ zaradi česar je bolj primerno uporabljati izraz preužitek.¹⁹⁴ Načelo nedeljivosti zaščiteni kmetije se posredno zagotavlja z omejitvijo, da ima preživeli zakonec pravico zahtevati preživljanje zgolj tedaj, ko se ne more preživljati sam. Istemu namenu služi tudi možnost nove ureditve preužitkarskega razmerja, ki obsega tudi možnost zmanjšanja preužitka ali popolnega preoblikovanja le-tega. Do slednjega bo med drugim prišlo v primeru, ko kmetiji grozi poslabšanje gospodarskih

¹⁹⁰ Prav tam.

¹⁹¹ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 142.

¹⁹² Glej 17. člen ZDKG.

¹⁹³ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 142.

¹⁹⁴ Prav tam.

razmer, za katere pa ni kriv prevzemnik kmetije. ZDKG ponovno nedosledno določa uveljavljanje navedene pravice, saj določa kot upravičenca za uveljavljanje spremembe preživitkarskega razmerja zgolj imetnika prežitka (preživelega zakonca), kar pa ni smiselno, saj ima interes po spremembi razmerja ob poslabšanju gospodarskih razmer kmetije lahko tudi dedič kmetije. Navedeno razlago utemeljuje tudi argument, da spremembo pogodbe pri dosmrtnem preživljanju lahko zahtevata obe stranki pogodbe.¹⁹⁵

- d) ZDKG načelo nedeljivosti zaščitene kmetije posredno uveljavlja tudi preko določbe, ki spodbuja dediča kmetije (kateri je potomec zapustnika ali preživelega zakonca oz. njun skupni potomec) in preživelega zakonca zapustnika, da s skupnimi močmi čim bolje gospodarita s kmetijo. Iz tega razloga je ZDKG ob določenih pogojih¹⁹⁶ določil preživelemu zakoncu zapustnika, ki ni dedoval kmetije, pravico do užitka. Pravica do užitka gre preživelemu zakoncu do dopolnjenega 25. leta starosti potomca. Smisel navedene določbe je, da preživeli zakonec na temelju užitka pomaga potomcu, ki je za upravljanje kmetije dokaj mlad in posledično z upravljanjem kmetije nima dovolj izkušenj.¹⁹⁷ Hkrati pa je užitek mogoče naložiti zgolj v korist preživelega zakonca, saj dediča kmetije in preživelega zakonca povezuje bližnje sorodstvo, zaradi česar je utemeljeno pričakovati, da bosta skupno delovala v interesu zaščitene kmetije.¹⁹⁸ Hkrati je preživeli zakonec (užitkar) dolžan dediča kmetije razbremeniti glede izplačila "nujnih" deležev. Užitkar mora namreč vse "nujne" deleže, ki zapadejo v plačilo v času obstoja užitka, izplačati sam, in sicer zgolj iz presežkov donosa zaščitene kmetije. Če ti presežki ne zadoščajo oz. jih ni, dolžnost plačila »nujnih« deležev preide na prevzemnika kmetije.¹⁹⁹

¹⁹⁵ Prav tam, str. 133.

¹⁹⁶ Glej 2. odst. 17. člena ZDKG.

¹⁹⁷ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 143.

¹⁹⁸ Prav tam.

¹⁹⁹ Glej 3. odst. 17. člena ZDKG.

4.5.2.2.5. Posebne pravice zapustnikovega zakonca in potomcev, ki so pomagali zapustniku pri pridobivanju

Po vsebini podoben institut izločitve iz zapuščine kot ga pozna ZD, določa tudi ZDKG. Glede na to, da določenih vprašanj v zvezi z izločitvijo iz zapuščine ZDKG ne ureja,²⁰⁰ se smiselno uporablja določba ZD, ki določa izločitev v korist potomcev.²⁰¹ Zaradi uveljavljanja načela nedeljivosti zaščitene kmetije pa so na navedeni institut v skladu z ZDKG vezane določene posebnosti, katere pripomorejo k ohranitvi zaščitene kmetije ter k ohranjanju njene gospodarske moči.

V primeru, ko je zapustnikov zakonec s svojim delom prispeval k povečanju vrednosti zaščitene kmetije, lahko zahteva, da se navedena vrednost izloči iz zapustnikove zapuščine. Enako pravico imajo, ob pogoju, da so z zapustnikom živeli skupaj ter mu na kakršenkoli način pomagali pri pridobivanju (s svojim delom ali zaslužkom), tudi zapustnikovi potomci. Pri tem sodna praksa poudarja, da kriterij za presojo skupnega življenja zapustnika in potomca ni življenjska ali ekonomska skupnost niti skupno gospodinjstvo,²⁰² temveč je za presojo odločilen prispevek k ohranitvi in povečanju premoženja²⁰³ ter da ta predstavlja rezultat skupnega delovanja zapustnika in potomca.²⁰⁴

²⁰⁰ Več o tem glej VSK sodba I Cp 488/2005, URL: [http://www.sodnapraksa.si/?q=id:37856&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=37856](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:37856&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=37856) (20.2.2018).

²⁰¹ Glej 32. člen ZD.

²⁰² VSL sodba II Cp 1952/2012, URL: [http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113054648&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2012032113054648](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113054648&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2012032113054648) (20.2.2018).

²⁰³ Prav tam.

²⁰⁴ Prav tam.

Zapustnikov zakonec in potomci so tako upravičeni do izločitve polne vrednosti izločenega dela (deleža) ter posledično do izplačila prispevka v denarju,²⁰⁵ s čimer ima izločitveni zahtevek po ZDKG, za razliko od zahtevka po ZD,²⁰⁶ obligacijskopravno naravo. Upravičencev tako dedič zaščitene kmetije načeloma ne izplača v naravi, razen v primeru, ko gre za stvari, ki ne vplivajo na gospodarsko moč zaščitene kmetije.²⁰⁷ Z navedeno ureditvijo se po eni strani zagotavlja pravica zapustnikovemu zakoncu in potomcu do izplačila dela, ki ga je na kakršen koli način vložil v zaščiteno kmetijo, po drugi strani pa se z izplačilom v denarju ohranja enovitost kmetije kot celote, saj ne pride do drobitve.

V skladu z načelom, naj dedič kmetijo prevzame pod pogoji, ki ga preveč ne obremenjujejo, je za prevzemnika določen tudi rok za izplačilo vrednosti navedenega prispevka. Rok za izplačilo v denarju določi sodišče, pri čemer le-ta ne sme biti daljši od dveh let.²⁰⁸

Z namenom razbremenitve dediča kmetije ter posledično ohranitve enovitosti kmetije tudi v prihodnosti, lahko sodišče iz upravičenih razlogov, med katere šteje tudi gospodarsko zmožnost kmetije, pravico zapustnikovega zakonca in potomca do izplačila vrednosti prispevka v denarju spremeni v pravico do dosmrtnega preživljanja upravičenca.²⁰⁹ Prevzemnik kmetije je tako zaradi ekonomske ogroženosti kmetije dolžan upravičenca dosmrtno preživljati, kar pa praviloma za prevzemnika kmetije predstavlja razbremenitev, saj enkratno izplačilo vrednosti prispevka v denarju, glede na zaslužke slovenskega kmetijstva ter glede ekonomske sposobnosti kmetij, načeloma predstavlja zanj (pre)velik zalogaj. Obseg pravic do dosmrtnega preživljanja se

²⁰⁵ VSK sodba I Cp 488/2005, URL:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:37856&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=37856](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:37856&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=37856) (20.2.2018).

²⁰⁶ Več o pravni naravi izločitvenega zahtevka po ZD glej: V. Rijavec, Prispevek potomcev (32. člen ZD), v: Pravni letopis 2008, str. 103- 105, URL: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-EAN9P6Q2> (20.2.2018).

²⁰⁷ ZDKG v 3. odst. 15. člena navaja premičnine in nepremičnine, ki niso pomembne za zaščiteno kmetijo.

²⁰⁸ Glej 1. odst. 20. člena ZDKG.

²⁰⁹ Glej 2. odst. 20. člena ZDKG.

lahko spremeni, če bi to, med drugim, zahtevalo premoženjsko stanje prevzemnika kmetije,²¹⁰ kar tudi pripomore k ohranjanju gospodarske zmožnosti kmetije.²¹¹ ZDKG tega sicer posebej ne določa, vendar Zupančič izpostavlja, da se lahko namesto dosmrtnega preživljanja določi preužitek v korist zapustnikovega zakonca ali potomca.²¹²

Specialnost ureditve ZDKG pa ni vidna le iz predmeta izločitve (v skladu z ZD upravičenci lahko zahtevajo izločitev alikvotnega deleža na zapustnikovem premoženju)²¹³ ter pravne narave izločitvenega zahtevka, temveč tudi iz kroga upravičencev do izločitve, saj ZD kot upravičence določa samo zapustnikove potomce. Zakonec izločitve svojega prispevka k povečanju ali ohranitvi vrednosti zapustnikovega premoženja na podlagi izločitvenega zahtevka po 32. členu ZD ne more uveljavljati. V skladu z 2. odst. 51. člena Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (v nadaljevanju ZZZDR)²¹⁴ premoženje, ki sta ga zapustnik in preživeli zakonec z delom pridobila tekom zakonske zveze, velja za skupno premoženje. Za skupno premoženje zakoncev je značilno, da se ob smrti zapustnika razdeli.²¹⁵ Enako določa tudi novi Družinski zakonik (v nadaljevanju DZ),²¹⁶ ki se bo začel uporabljati z dnem 15.4.2019.²¹⁷ Z delitvijo skupnega premoženja je preživeli zakonec upravičen do svojega deleža na vsem skupnem

²¹⁰ Prav tam.

²¹¹ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 148.

²¹² Prav tam.

²¹³ VSL sodba in sklep II Cp 3326/2014; URL:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111385890&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111385890](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111385890&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111385890) (20.2.2018).

²¹⁴ Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR), Ur. l. RS, št. 69/04 – uradno prečiščeno besedilo, 101/07 – odl. US, 90/11 – odl. US, 84/12 – odl. US in 82/15 – odl. US, URL:

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO40> (12.4.2018).

²¹⁵ Glej 1. odst. 58. člena ZZZDR v povezavi s 63. členom ZZZDR.

²¹⁶ Družinski zakonik (DZ), Ur. l. RS, št. 15/17 in 21/18 – ZNOrg, URL: www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7556 (12.4.2018).

²¹⁷ Glej 67. člen DZ v povezavi z 71. členom DZ in 95. členom DZ.

premoženju,²¹⁸ ki predstavlja njegov prispevek k povečanju oz. k ohranitvi njunega skupnega premoženja.

4.5.2.2.6. Sankcija za odtujitev kmetije

V okvir dolžnosti dediča kmetije sodi tudi prepoved odtujitve zaščitene kmetije pred zakonsko določenim rokom. ZDKG v primeru, ko dedič zaščitene kmetije nima več namena uporabljati zaščitene kmetije ali pa celo tega namena nikoli ni imel (in je torej v zapuščinskem postopku lažno prikazoval svoj namen obdelovati kmetijo, da je dedoval kmetijo glede na obveznosti do ostalih dedičev pod ugodnejšimi pogoji), predvideva sankcijo. V takšnem primeru za prevzemnika kmetije ne morejo veljati ugodni pogoji glede izplačila drugim dedičem,²¹⁹ saj tovrstna dejanja predstavljajo možnost kršitve načela nedeljivosti.

Zakon v izogib navedenemu, dediča zaščitene kmetije postavlja v enak položaj kot ga ima dedič po splošnih predpisih o dedovanju. Prevzemnik kmetije je dolžan vse zakonite dediče, ki bi v konkretnem primeru dedovali zaščiteno kmetijo po splošnih predpisih o dedovanju,²²⁰ na njihovo zahtevo, izplačati oz. jim doplačati razliko med že določenimi "nujnimi" dednimi deleži in dednimi deleži, ki bi dedičem pripadali po splošnih predpisih o dedovanju.

Takšna sankcija je določena v primeru, ko dedič (prostovoljno)²²¹ odtuji (proda ali da v zakup²²² oz. namensko preneha uporabljati) že podedovano zaščiteno kmetijo ali njen znatni del, in sicer pred potekom desetih let, od tedaj, ko je kmetijo prevzel. Navedena dolžnost je dediču kmetije naložena, če ta ob prodaji kmetije ni pridobil druge kmetije (oz. kmetijskega zemljišča ali gozda)

²¹⁸ Rijavec, Vesna: Delitev skupnega premoženja, v: Pravni letopis 2009, str. 158, URL: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-U3KYCM0A/85ddfb55-8bcd-4ad7-b5be-5eda03d2dfa0/PDF> (12.4.2018).

²¹⁹ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 144.

²²⁰ Prav tam.

²²¹ Več o zahtevani prostovoljni odtujitvi v nadaljevanju.

²²² Izjema je zgolj zakup, ki se sklene zaradi posebnih razlogov (na primer odhod k vojakom), glej 1. odst. 19. člena ZDKG.

oz. sredstev, ki jih je z odtujitvijo (dela zaščitene kmetije)²²³ pridobil, ni vložil v zaščiteno kmetijo najpozneje v enem letu od dneva odtujitve.²²⁴

Dedič je dolžan izplačati dedne deleže vsem zakonitim dednim dedičem, ki bi v konkretnem primeru dedovali zaščiteno kmetijo po ZD, in ne zgolj “nujnim” dedičem. ZDKG tako odpravlja prikrajšanje tistih oseb, ki zaradi načela, naj dedič kmetijo deduje pod pogoji, ki ga preveč ne obremenjujejo, niso bile upravičene do svojega zakonitega dednega deleža po ZD oz. so dobile manjši delež, kot bi ga dobile po ZD.²²⁵

Pri tem sodna praksa poudarja, da na uveljavljanje pravice sodedičev do izplačila razlike višine vrednosti zakonitih dednih deležev, ki jim gredo po ZD, ne vpliva kasnejša izguba statusa zaščitene kmetije.²²⁶

NeprostoVOLjna odtujitev kmetije ali njenega znatnega dela (npr. v primeru razlastitve) ne privede do dolžnosti prevzemnika kmetije izplačati razliko do višine vrednosti zakonitih deležev po splošnih predpisih o dedovanju. Drugače je v primeru dražbe zaradi nepoplačila dolgov, ki niso v zvezi s kmetijsko dejavnostjo.²²⁷ ZDKG volje za odtujitev kmetije kot pogoja za nastanek sankcije ne omenja, sodna praksa pa pogoj prostovoljne odtujitve poudarja v več dosedanjih odločitvah.²²⁸

²²³ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 145.

²²⁴ Glej 1. odst. 19. člena ZDKG.

²²⁵ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 145.

²²⁶ VSL sklep III Cp 464/2000, URL:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:52159&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=52159](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:52159&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=52159) (20.2.2018).

²²⁷ S. Kocjan, Dedovanje kmetijskih zemljišč in kmetij (1973), str. 78.

²²⁸ VSL sklep III Cp 464/2000, URL:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:52159&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=52159](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:52159&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=52159) (20.2.2018).

Hkrati za dediča, ki je podedovano kmetijo odtujil ali jo prenehal namensko uporabljati, ne veljajo ugodnejši roki za izplačilo oz. doplačilo “nujnih” deležev.²²⁹

Sodediči imajo v skladu z 2. odst. 19. člena ZDKG poleg pravice do izplačila razlike do višine vrednosti zakonitih deležev po splošnih predpisih o dedovanju tudi prednostno pravico v primeru prodaje ali zakupa zaščitene kmetije.

Čeprav ZDKG izgube preferiranega položaja dediča zaščitene kmetije kot posledice odtujitve zaščitene kmetije v desetih letih od tedaj, ko jo je prevzel, ne določa pri oporočnem dedovanju, je potrebno po mnenju Zupančiča²³⁰ navedeno določbo razlagati tudi v razmerju do oporočnega dediča (oz. dveh oporočnih dedičev)²³¹ zaščitene kmetije. Oporočni dedič kmetije, ki je torej kmetijo odtujil v roku desetih let od tedaj, ko jo je prevzel na podlagi oporoke, ni dolžan izplačati nujnega deleža po splošnih predpisih o dedovanju zgolj osebam iz 14. člena ZDKG, temveč vsem osebam, ki bi bile po splošnih predpisih o dedovanju poklicane k nujnem dedovanju (torej tudi t.i. relativnim nujnim dedičem: starim staršem zapustnika ter bratom in sestram zapustnika).²³² Glede na to, da je nujni delež pri oporočnem dedovanju kmetije enak zakonitemu, smiselno velja, da plačilo razlike do višine vrednosti zakonitih deležev po splošnih predpisih o dedovanju ne pride v poštev.²³³

4.5.3. POSLEDICE PRI OPOROČNEM DEDOVANJU

Oporočitelj je pri napravi oporoke, katere predmet je zaščitena kmetija, omejen glede določitve oporočnega dediča ter glede prepovedi razdrobitve predmeta dedovanja. Navedeni omejitvi veljata v primeru, ko je predmet oporoke zaščitena kmetija, z ostalimi stvarmi (nepremičninami

²²⁹ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 145.

²³⁰ Prav tam, str. 145-146.

²³¹ Več o tem koga lahko zapustnik z oporoko določi kot dediča v nadaljevanju.

²³² Glej 25. člen ZD.

²³³ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 146.

in premočinami), ki ne spadajo v zaščiteno kmetijo lahko zapustnik prosto razpolaga v okviru splošnih predpisov o dedovanju.²³⁴

Glede določitve oporočnega dediča je zapustnik omejen zgolj z določbo (z določeno izjemo), da jo prepusti enemu dediču,²³⁵ in sicer fizični osebi.²³⁶ Oporočitelj pri napravi oporoke na ostale kriterije, ki jih zakon sicer določa za dedovanje na podlagi zakona, ni vezan.²³⁷ Glede na navedeno torej oporočitelj po veljavni zakonodaji lahko z oporoško zapusti zaščiteno kmetijo tudi osebi, ki ni nikoli izrazila namena obdelovati zaščitene kmetije.

Navedeno predstavlja razliko od prej veljavne ureditve, ki jo je določal ZDKZK, v skladu s katero je oporočni dedič za dedovanje kmetije moral izpolnjevati zakonsko predpisane pogoje. Prevzemnik kmetije na podlagi oporoke je moral biti iz kroga zakonitih dedičev, hkrati pa je moral imeti namen osebno obdelovati podedovano kmetijo.²³⁸ V primeru, ko med zakonitimi dediči ni bilo nikogar z namenom osebne obdelovanja kmetije, je lahko oporočitelj zapustil kmetijo osebi, ki ni bila zakoniti dedič, vendar pa je morala izpolnjevati pogoje za status kmeta.²³⁹

ZDKG v 2. odst. 21. člena določa izjemo od splošnega pravila, da sme zapustnik zaščiteno kmetijo zapustiti zgolj eni osebi. Zapustnik lahko z oporoško zaščiteno kmetijo zapusti:

- zakonskemu paru ali

²³⁴ Glej 1. odst. 21. člena ZDKG.

²³⁵ VSL sklep II Cp 2872/2015, URL:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111389131&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111389131](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111389131&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111389131) (20.2.2018).

²³⁶ Glej 2. odst. 21. člena ZDKG.

²³⁷ Prav tam.

²³⁸ Glej 2. odst. 21. člena ZDKZK.

²³⁹ Glej 3. odst. 21. člena ZDKZK.

- enemu od staršev in njegovemu otroku/posvojencu/njegovemu potomcu.²⁴⁰

Ravno zaradi varstva pred drobitvijo zaščitene kmetije, ZDKG v istem členu določa, da se zaščitena kmetija v zadnjem primeru po fizičnih delih ne sme deliti. Zakon navedeno prepoved ureja nedosledno, saj je iz besedila zakona mogoče razbrati, da je prepoved določena zgolj za primer, ko zapustnik zaščiteno kmetijo z oporoko zapusti enemu izmed staršev in otroku oz. posvojencu in njegovemu potomcu. Temu pa glede na namen načela nedeljivosti ni mogoče slediti in je prepoved delitve tako potrebno upoštevati v obeh primerih izjem.²⁴¹

Oporočitelj je po veljavnem ZDKG v okviru načela nedeljivosti vezan tudi na pravilo, da mora z zaščiteno kmetijo (ter torej z vsemi nepremičninami in premičninami, ki jo sestavljajo) načeloma razpolagati v celoti.²⁴² Oporočitelj bi namreč lahko zgolj del zaščitene kmetije naklonil določenemu dediču, preostali del kmetije pa bi bil iz oporoke izvzet, s čimer bi prišlo do drobitve le-te. Navedeno nasprotuje določbam ZDKG, zaradi česar takšna poslednjevoljna izjava volje ne bi bila veljavna. Pri napravi oporoke, katere predmet je zaščitena kmetija, je temeljno, da se ohrani lastniško stanje v skladu z določbami ZDKG²⁴³ (zlasti tudi z načelom nedeljivosti zaščitene kmetije).²⁴⁴

Zakon določa sankcijo za primer kršitev njegovih kogentnih določb. V slednjem primeru pride do dedovanja na podlagi zakona, kar pomeni, da je oporočno določilo, ki nasprotuje kogentnim predpisom neveljavno oz. nično. Nična pa ni celotna oporoka, kar poudarja tudi sodna praksa v številnih določbah. Ničnost velja zgolj v delu, v katerem je oporočitelj z oporoko vzpostavil

²⁴⁰ Lahko gre tudi za skupnega (te osebe in zapustnika) potomca. Oporočitelj ne more zapustiti kmetijo zakoncu in svojemu (ki ni skupen) potomcu. Več o navedeni določbi ter o ponesrečenem zakonskem terminu glej: K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 149.

²⁴¹ Enako mnenje ima tudi pravna teorija, glej: Prav tam, str. 149-150.

²⁴² Izjemo določa 22. člen ZDKG.

²⁴³ VSRS sklep II Ips 88/2013, URL:

http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113074751&database%5bSOVS%5d=SOVS&database%5bIESP%5d=IESP&database%5bVDSS%5d=VDSS&database%5bUPRS%5d=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2012032113074751 (20.2.2018).

²⁴⁴ Prav tam.

lastniški režim na zaščiteni kmetiji, ki je v nasprotju z dovoljenim režimom po ZDKG.²⁴⁵ Poleg splošne opredelitve ničnosti je potrebno glede veljavnosti oporoke upoštevati tudi 90. člen Obligacijskega zakonika (v nadaljevanju OZ),²⁴⁶ ki določa pogoje konvalidacije.²⁴⁷

4.5.3.1. PRAVICE NUJNIH DEDIČEV

Dednopravno posledico oporočnega dedovanja zaščitene kmetije predstavlja tudi zahtevek nujnih dedičev²⁴⁸ za uveljavljanje nujnega deleža v primeru prikrajšanja le tega zaradi naprave oporoke. Nujni dediči (zakonec, zapustnikovi starši, zapustnikovi otroci in posvojenci ter njihovi potomci, ki ne dedujejo zaščitene kmetije) so namreč lahko z oporoko prikrajšani (ko jim oporočitelj z oporoko nakloni manj, kot bi dobili, če bi prišlo do dedovanja na podlagi 14. člena ZDKG) ali pa celo popolnoma prezrti. ZDKG varuje njihovo dedno pravico z možnostjo zahtevati (pravi) nujni delež,²⁴⁹ za katerega veljajo tako splošna pravila o dedovanju po ZD, kot specialna pravila po ZDKG. Med splošna pravila o dedovanju sodijo pravila zakonitega dednega reda pri določanju nujnih dedičev *in concreto*, določanja višine dednih deležev,²⁵⁰ razdedinjenja ter odvzema nujnega deleža v korist potomcev. Na (pravi) nujni delež se navezujejo specialna

²⁴⁵ VSRS Sklep II Ips 209/2016, URL:

http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111409009&database%5bSOVS%5d=SOVS&database%5bIESP%5d=IESP&database%5bVDSS%5d=VDSS&database%5bUPRS%5d=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111409009 (20.2.2018).

²⁴⁶ Obligacijski zakonik (OZ), Ur. l. RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo in 64/16 – odl. US, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1263> (20.2.2018).

²⁴⁷ VSRS sklep II Ips 88/2013, URL:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113074751&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2012032113074751](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113074751&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2012032113074751) (20.2.2018).

²⁴⁸ Gre za dediče iz 14. člena ZDKG.

²⁴⁹ Glej 23. člen ZDKG.

²⁵⁰ Staršem zapustnika oz. posvojiteljem zapustnika gre tako tretjina zakonitega dednega deleža po ZD, zapustnikovemu zakoncu, potomcem, posvojencem in njihovim potomcem pa polovica deleža, ki jim gre po splošnem zakonitem dednem redu.

pravila ZDKG, ki določajo plačilo deležev v denarju, daljši rok za izplačilo le tega, možnost zmanjšanja deleža, vračunavanje daril in volil v dedni delež ter določbe o dedni nevrednosti.²⁵¹

4.5.3.2. VOLILA

Oporočiteljeva svoboda je omejena tudi pri napravi volil, to je tako glede velikosti, kot tudi predmeta volila. Oporočitelj lahko načeloma z oporoko oporočnemu dediču nameni zgolj zaščiteno kmetijo kot zaključeno celoto, vendar pa določba o volilu določa izjemo od navedenega, saj lahko oporočitelj z volilom nakloni del zaščitene kmetije, pod pogojem, da z njim ni znatno prizadeta gospodarska sposobnost zaščitene kmetije.²⁵²

ZDKG v 3. odst. 22. člena definira pojem neprizadetosti gospodarske sposobnosti z dvema vsebinskima pogojema.²⁵³ Predmet volila je lahko gozdno zemljišče ali kmetijsko zemljišče z manj kot 40 bonitetnimi točkami,²⁵⁴ hkrati pa vrednost posameznega volila ne sme presegati dveh, vsa volila skupaj pa ne desetih odstotkov skupnih kmetijskih površin.²⁵⁵ Gospodarska sposobnost zaščitene kmetije tudi ni prizadeta, če oporočitelj z volilom nakloni stavbno zemljišče (ali druge stvari ali pravice, ki spadajo v zaščiteno kmetijo), pri čemer vrednost posameznega volila ne presega dva odstotka, vsa volila skupaj pa ne presegajo deset odstotkov celotne vrednosti zapuščine.²⁵⁶ V izogib nejasnostim sedanji ZDKG v istem odstavku še določa, da je gospodarska sposobnost zaščitene kmetije znatno prizadeta, če se z volilom nakloni

²⁵¹ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 146.

²⁵² Glej 1. odst. 22. člena ZDKG.

²⁵³ Gre za enako rešitev kot jo določa 15. člen ZDKG, ki opredeljuje zemljišča, ki niso pomembna za zaščiteno kmetijo.

²⁵⁴ Boniteta zemljišča je podatek o proizvodni sposobnosti zemljišča, ki se določi v obliki bonitetnih točk in je ovrednotena glede na lastnosti tal, klime, reliefa in posebnih vplivov, glej: 1. in 2. odst. 2. člena Pravilnika o določanju in vodenju bonitete zemljišč, Ur. l. RS, št. 47/08, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV8512> (20.2.2018).

²⁵⁵ Glej 1. alineja 3. odst. 22. člena ZDKG.

²⁵⁶ Glej 2. alineja 3. odst. 22. člena ZDKG.

kmetijsko zemljišče.²⁵⁷ V primeru, ko oporočitelj z volilom krši navedeno določbo ter znatno prizadane gospodarsko sposobnost kmetije, je volilo nično.²⁵⁸

V primeru, ko bi volila, katerih predmet je zaščitena kmetija, dediča zaščitene kmetije preveč obremenjevala, lahko slednji le-ta izpodbija, sodišče pa mora njegovi zahtevi ugoditi. Pri odločanju o zmanjšanju denarnih volil oz. volil predmetov, ki bi za kmetijo predstavljala preveliko obremenitev, je sodišče dolžno paziti, da ne bo prišlo do prikrajšanja nujnih dedičev po 1. odst. 14. člena ZDKG.²⁵⁹

4.5.4. ZAŠČITENA KMETIJA IN PRAVNI POSLI *INTER VIVOS*

4.5.4.1. UVODNO

Z zaščiteno kmetijo je mogoče razpolagati tudi s pogodbami za časa življenja zapustnika (*inter vivos*). Gre za pogodbe civilnega prava, katere ureja OZ.

Z namenom, da s tovrstnimi pogodbami ne bi prišlo do izigravanja (kršenja) kogentnih določb ZDKG (tudi in predvsem načela nedeljivosti) velja, da morajo biti pogodba o izročitvi in razdelitvi premoženja za življenje (izročilna pogodba), pogodba o dosmrtnem preživljanju ter darilna pogodba za primer smrti, katerih predmet je zaščitena kmetija, v skladu z določbami navedenega zakona.²⁶⁰ Dednopravne posledice so značilne zgolj za izročilno pogodbo, ostali dve pogodbi namreč nimata dednopravnih elementov in sta izključno obligacijski pogodbi med živimi.²⁶¹

²⁵⁷ UPRS sodba I U 1479/2013, URL:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113075679&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&submit=išči&page=0&id=2012032113075679](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113075679&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&submit=išči&page=0&id=2012032113075679) (20.2.2018).

²⁵⁸ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 151.

²⁵⁹ Glej 2. odst. 22. člena ZDKG.

²⁶⁰ Glej 24. člen ZDKG.

²⁶¹ K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, Dedno pravo (2009), str. 195.

Imetniki zaščitene kmetije lahko s kmetijami razpolagajo tudi z drugimi pogodbami, za katere je značilen prehod premoženja na sopogodbnika za časa življenja imetnika ali po njegovi smrti. Gre za dovoljene pogodbe, vendar nimajo dednopravnih posledic,²⁶² zaradi česar ne bodo predmet obravnave magistrskega diplomskega dela.

Temeljno pravilo pri izbiri sopogodbnika je, da mora biti izbira skladna z lastniškim režimom po ZDKG, zlasti z določbami 1. odst. 2. člena, 5. člena in 2. odst. 21. člen ZDKG.²⁶³ Navedeno izpostavlja tudi sodna praksa. Ta namreč poudarja, da so omejitve glede izbire nasprotne pogodbene stranke primerljive omejitvam, ki so predpisane za oporočno razpolaganje z zaščiteno kmetijo.²⁶⁴

Konkretnije se je o tem opredelilo Vrhovno sodišče v sodbi, opr. št. II Ips 81/2016 z dne 2.6.2016.²⁶⁵ Odločeno je bilo, da je pogodba o dosmrtnem preživljanju nična v delu, ki ureja razmerja glede zaščitene kmetije, če je bilo že ob sklenitvi pogodbe možno predvideti, da bo z njeno izpolnitvijo kmetija izgubila status zaščitene kmetije, ker bo prešla v solast treh oseb.

Bistveno je torej, da kmetija ohrani status zaščitene kmetije. Do delitve slednje sicer lahko pride, vendar zgolj na podlagi 18. člena ZKZ, kar poudarja tudi Weber.²⁶⁶ Delitev je torej mogoča zgolj iz taksativno naštetih razlogov, ki jih določa 18. člen ZKZ (npr. če se povečuje, zaokrožuje obstoječa zaščitena kmetija ali nastaja nova zaščitena kmetija ali če se na ta način povečuje ali zaokrožuje druga kmetija oziroma se povečuje ali zaokrožuje kmetijsko zemljišče, ki je v lasti

²⁶² Več o tem glej: K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 153.

²⁶³ VSRS sklep II Ips 88/2013, URL: [http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113074751&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2012032113074751](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113074751&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2012032113074751) (20.2.2018).

²⁶⁴ Prav tam.

²⁶⁵ VSRS sodba II Ips 81/2016, URL: [http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111394867&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111394867](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111394867&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111394867) (20.2.2018).

²⁶⁶ N. Weber, Nakup zaščitene kmetije, v: Pravna praksa (2016), str. 31.

kmetijske organizacije ali samostojnega podjetnika posameznika oz. če se odtujijo stavbna zemljišča). Hkrati pa velja dodatna omejitev, da mora zaščitena kmetija po razpolaganju še nadalje izpolnjevati pogoje po ZDKG glede velikosti in lastništva, ki so določeni v 1. odst. 2. člena ZDKZ, kar poudarja tudi sodna praksa.²⁶⁷

Tako se na primer pri določanju sopogodbениkov pri izročilni pogodbi ne more upoštevati 2. odst. 21. člena ZDKG, ki določa, da sme oporočitelj zapustiti kmetijo zakoncema. Sopogodbениki izročilne pogodbe so lahko samo dediči prvega dednega reda: izročiteljevi potomci, posvojenci in njihovi potomci ter izročiteljev zakonec.²⁶⁸ Iz tega razloga izročitelj z navedeno pogodbo ne more izročiti zaščitene kmetije zakonskemu paru, lahko pa kot sopogodbениke določi svojega zakonca in njunega skupnega potomca.²⁶⁹

4.5.4.2. IZROČILNA POGODBA²⁷⁰

Izročilna pogodba je pogodba, s katero se izročitelj v soglasju z dediči prvega dednega reda v breme svojega premoženja zaveže, da bo okoristil enega (ali več) od sopogodbениkov (prevzemnikov). Slednji so lahko zgolj dediči prvega dednega reda. Pri tem OZ v 552. členu poudarja, da za veljavnost izročilne pogodbe ni potrebno, da bi izročitelj kot pogodbeno stranko določil svojega zakonca oz. da bi svojega zakonca z navedeno pogodbo okoristil. V primeru, ko izročitelj svojega zakonca vključi v izročilno pogodbo, mora ta za veljavnost pogodbe podati soglasje.

Kot dednopravno posledico izročilne pogodbe, katere predmet je zaščitena kmetija, štejemo, da premoženje, ki ga izročitelj izroči z navedeno pogodbo, po njegovi smrti ne predstavlja njegove

²⁶⁷ VSRS sodba II Ips 90/2015, URL:

http://sodnapraksa.si/?q=G%2020/2009&database%5B%20SOVS%5D=SOVS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&order=date&direction=desc&rowsPerPage=20&page=0&id=2015081111399016 (20.2.2018).

²⁶⁸ K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, Dedno pravo (2009), str. 192.

²⁶⁹ Glej v povezavi z K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 149.

²⁷⁰ Smiselno povzeto po: V. Žnidaršič Skubic, Izročilna pogodba - pogodba obligacijskega prava z dednopравnimi elementi, v: Pravniki (2013), str. 145-175.

zapuščine, z njim izročitelj tudi ne more več razpolagati za časa življenja. Zaščitena kmetija po smrti izročitelja torej ni predmet dedovanja in se ne upošteva pri ugotavljanju in računanju obsega zapuščine.

Prevzemnik zaščitene kmetije za dolgove zapustnika (izročitelja) načeloma ne bo odgovarjal, saj prevzemnik glede zaščitene kmetije nima statusa dediča. Možen pa je tudi drugačen dogovor.

Zaščitena kmetija, ki je bila izročena z izročilno pogodbo, se načeloma po vsebini šteje za neko vrsto darila, saj se prevzemnik ne zaveže za nasprotno obveznost.²⁷¹ Vendar pa se stranke pogodbe lahko dogovorijo tudi o posebnih obveznostih za prevzemnike (užitek, dosmrtno rento, preživljanje),²⁷² s čimer pogodba dobi odplačne elemente in se jo kot odplačno tudi obravnava.

Bistven element izročilne pogodbe je soglasje dedičev prvega dednega reda k izročilni pogodbi. Pravne posledice v primeru, ko potomec ne poda soglasja, se po mnenju teorije in sodne prakse razlikujejo.

Teorija tako poudarja, da v primeru, ko soglasja k izročilni pogodbi ne poda potomec, je izročilna pogodba nična.²⁷³ Izročilna pogodba proti vsem pogodbenikom (tudi tistim potomcem, ki so soglasje podali) konvertira v darilno pogodbo, zato lahko vsi sopogodbeniki v primeru prikrajšnja zahtevajo nujni delež. V primeru, ko je predmet pogodbe zaščitena kmetija, gre za nujne deleže v skladu s 23. členom ZDKG. Darilo se vrača zgolj v obsegu, ki zadošča za pokritje nujnih deležev upravičencev.

²⁷¹ *Causa* izročilne pogodbe je v tem primeru darilna.

²⁷² K. Zupančič, V. Žnidaršič Skubic, *Dedno pravo* (2009), str. 191.

²⁷³ V. Žnidaršič Skubic, *Izročilna pogodba- pogodba obligacijskega prava z dednopravnimi elementi*, v: *Pravnik* (2013), str. 151-152.

Sodna praksa zavzema drugačno stališče.²⁷⁴ Kljub izostanku soglasja enega od potomcev, izročilna pogodba velja, nima pa dednopravnih učinkov. V želji po uveljavljanju načela afirmacije pogodb, do konverzije izročilne pogodbe v darilno pogodbo pride zgolj v odnosu do dediča prvega dednega reda, ki soglasja ni podal. Takšen dedič bo lahko po smrti izročitelja zahteval ugotovitev prikrajšanja njegovega nujnega deleža²⁷⁵ ter, da ostalo premoženje (ki ni predmet izročilne pogodbe) ne zadošča za poplačilo njegovega nujnega deleža. V primeru, ko mu navedeno v pravdi uspe dokazati, bo prišlo do razveljavitve darila, vendar zgolj v obsegu, ki zadošča za pokrije njegovega nujnega deleža.²⁷⁶ V preostalem delu izročilna pogodba ostane v veljavi. Pogodbenika, ki je soglasje podal, zavezuje sklenjena izročilna pogodba v celoti.

Poseben položaj ima zakonec izročitelja. Teorija poudarja, da v primeru, ko zakonec izročitelja ne poda soglasja, izročilna pogodba konvertira v darilno pogodbo zgolj v odnosu do zakonca.²⁷⁷ Gre torej za relativno konverzijo, zato bo zgolj zakonec izročitelja upravičen do vračunavanja daril v dedni delež.

V primeru, ko si izročitelj pridrži neko pravico (rento, užitek, preživljanje) in v primeru, ko se sklene dogovor o prevzemnikovem odgovarjanju za dolgove izročitelja, gre načeloma za odplačno pogodbo. V tem primeru zaščitene kmetije ni možno šteti za darilo in zato nujni dediči po 23. členu ZDKG v primeru prikrajšanja nujnih deležev ne morejo zahtevati vračanja zaščitene kmetije (pokritja njihovih nujnih deležev z zaščiteno kmetijo). Navedeno pa ne velja absolutno, saj je izročilna pogodba lahko kljub navedenim dogovorom v delu neodplačne narave. V tem delu pogodbe je konverzija v darilno pogodbo mogoča v odnosu do dediča prvega dednega reda,

²⁷⁴ VSRS sklep II Ips 436/2004, URL:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:9676&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=9676](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:9676&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=9676) (20.2.2018) in VSRS sodba II Ips 853/2008, URL: <http://www.sodisce.si/vsrs/odlocitve/2010040815247870/> (20.2.2018).

²⁷⁵ Gre za nujni delež po 23. členu ZDKG.

²⁷⁶ V tem delu se bo darilo vrnilo v zapuščino.

²⁷⁷ V. Žnidaršič Skubic, Izročilna pogodba- pogodba obligacijskega prava z dednopravnimi elementi, v: Pravniki (2013), str. 152.

ki ni podal soglasja. V skladu s 4. odst. 28. člena ZD mora dedič *in concreto* vračati darila ne glede na to kdaj so mu bila dana, ostale osebe, ki niso zakoniti dediči, pa v skladu s 5. odst. 28. člena ZD vračajo zgolj darila, ki so jih prejeli v zadnjem letu izročiteljevega življenja.

V skladu z določbami ZDKG se v primeru prikrajšanja nujnega deleža pogodbenika, ki ni podal soglasja, vrača v zapuščino del darila v denarju in ne v naravi.

Pomembna dednoppravna posledica je tudi medsebojno jamčevanje oseb, ki so bile deležne izročitve in razdelitve premoženja, za pravne napake in skrite stvarne napake stvari ter za obstoj in izterljivost terjatev, ki so jih dobile z izročitvijo in z razdelitvijo.

4.5.4.3. POGODBA O DOSMRTNEM PREŽIVLJANJU

Pogodba o dosmrtnem preživljanju je dvostransko obligacijsko razmerje, v katerem se preživljalec (ki je lahko fizična ali pravna oseba) zaveže, da bo preživljal drugega pogodbenika ali koga drugega (preživljanca, ki je lahko zgolj fizična oseba), drugi pogodbenik pa izjavi, da mu zapušča vse premoženje ali del premoženja, ki obsega nepremičnine in premičnine (ki so namenjene za rabo in uživanje nepremičnin).²⁷⁸ Gre torej za odplačno pogodbo, ki nima darilne *cause*.²⁷⁹ Do kršitve načela enake vrednosti dajatev bo v praksi prišlo v primeru, ko se bosta stranki pogodbe že ob sklepanju le-te zavedali, da v pogodbi očitno prevlada darilni namen (*animus donandi*).²⁸⁰

²⁷⁸ Glej 1. odst. 557. člena OZ.

²⁷⁹ Odplačni namen obeh pogodbenih strank poudarja tudi sodna praksa, glej VSRS sodba II Ips 18/2013, URL: http://sodnapraksa.si/?q=III%20Ips%201/2008&database%5BSOVS%5D=SOVS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&order=date&direction=desc&page=8&id=2012032113061438 (12.4.2018).

²⁸⁰ Avtor ni naveden, Pogodba o dosmrtnem preživljanju- zaupnost in osebnost razmerja- načelo enake vrednosti dajatev, v: Pravna praksa (2015), št. 38, str. 18, URL: <http://www.iusinfo.si/eviri.ook.sik.si/LITE/Besedilo.aspx?SOPI=L010Y2015V38P18N3&Src=But8iOnaelnbZWc%2fnCP56GDD3Jkh9gYw2TldD41dss6mk3FQ0%2bVTgQ%3d%3d> (12.4.2018).

Do izročitve premoženja, ki je predmet pogodbe, pride šele ob smrti preživljanca. Iz tega razloga je pogodba o dosmrtnem preživljanju tvegana pogodba (aleatorna), saj obstaja nevednost tako o trajanju preživjalčevega izpolnitvenega ravnanja kot tudi o njegovem obsegu.²⁸¹

Predmet pogodbe o dosmrtnem preživljanju mora biti nepremičnina, dodatno je lahko tudi premičnina.²⁸² Premoženje, ki je predmet prenosa, mora obstajati v trenutku sklenitve pogodbe o dosmrtnem preživljanju.²⁸³

Sklenitev pogodbe o dosmrtnem preživljanju predstavlja za preživljanca omejitev njegovega prostega razpolaganja s premoženjem, ki je predmet pogodbe, saj bi se v nasprotnem primeru ogrozila njegova izpolnitev pogodbe o dosmrtnem preživljanju.²⁸⁴ To premoženje po smrti preživljanca ne tvori njegove zapuščine in torej ni predmet dedovanja.²⁸⁵

Glede na temeljno značilnost pogodbe o dosmrtnem preživljanju, da gre za odplačno pogodbo, velja, da se nujni dediči ne morejo sklicevati na svoj prikrajšani nujni delež. Tako v primeru, ko je predmet pogodbe zaščiten kmetija, nujni dediči po 23. členu ZDKG nimajo pravice uveljavljanja nujnega deleža, kljub njegovemu prikrajšanju. Sodna praksa pri tem poudarja, da preživljančevi nujni dediči lahko v primeru prikrajšanja nujnega deleža zahtevajo vrnitev tistega dela predmeta pogodbe o dosmrtnem preživljanju, ki predstavlja darilo in ki bi bil potreben za dopolnitev nujnega deleža.²⁸⁶

²⁸¹ Prav tam.

²⁸² S. Kraljić, Pogodba o dosmrtnem preživljanju, v: Pravna praksa (2006), št. 17, str. 8-9, URL: www.iusinfo.si/eviri.ook.sik.si/LITE/Besedilo.aspx?SOPI=L010Y2006V17P8N1 (12.4.2018).

²⁸³ N. Plavšek, ..., Obligacijski zakonik s komenterm - posebni del (2004), str. 543.

²⁸⁴ Prav tam.

²⁸⁵ V. Žnidaršič Skubic, Izročilna pogodba- pogodba obligacijskega prava z dednopravnimi elementi, v: Pravniki (2013), str. 146.

²⁸⁶ VSC sodba Cp 722/2011, URL: [http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113064325&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=2012032113064325](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113064325&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=2012032113064325) (12.4.2018).

Ker preživljalec ni dedič, tudi ne bo odgovarjal za dolgove preživljanca.²⁸⁷

4.5.4.4. DARILNA POGODBA ZA PRIMER SMRTI

Darilna pogodba za primer smrti je urejena v 545. členu OZ. Gre za darilo, ki se izpolni po darovalčevi smrti.

Bistvena značilnost darilne pogodbe za primer smrti je, da darovalec razpolaga s svojim trenutnim premoženjem, torej s premoženjem, ki ga ima ob napravi pogodbe, prehod premoženja, ki je predmet pogodbe, pa je odložen do trenutka njegove smrti. Obdarjenec torej prejme darilo šele z darovalčevo smrtjo.²⁸⁸

Pogodba ne učinkuje, dokler ne nastopi odložni pogoj (darovalčeva smrt), vendar pogodba stranki zavezuje, da nobena ne more odstopiti od nje na podlagi enostranske izjave volje.²⁸⁹

Nujni dediči (v primeru, ko je predmet pogodbe zaščitena kmetija, gre za nujne dediče po 23. členu ZDKG) imajo pravico zahtevati vrnitev daril, in sicer v roku treh let od zapustnikove smrti, če čista zapuščina ob smrti darovalca ne bi zadoščala za pokritje nujnih deležev. V skladu s 4. odst. 28. člena ZD mora dedič *in concreto* vračati darila ne glede na to kdaj so mu bila dana. Drugače velja za ostale osebe, ki niso zakoniti dediči, saj morajo ti v skladu s 5. odst. 28. člena ZD vrniti zgolj darila, ki so jih prejeli v zadnjem letu darovalčevega življenja.

²⁸⁷ Glej 560. člen OZ.

²⁸⁸ Avtor ni naveden, Darilna pogodba za primer smrti- pravica nujnega dediča do vrnitve darila, v: Pravna praksa (2011), št. 33, str. 20, URL: <http://www.iusinfo.si/eviri.ook.sik.si/LITE/Besedilo.aspx?SOPI=L010Y2011V33P20N2&Src=3P0zLCtAoVwzn5OfgPsDzi755qtlAuYW6wcyLrdyMsQx%2bB4URS4EIA%3d%3d> (12.4.2018).

²⁸⁹ Prav tam.

5. ZAKLJUČEK

Temeljni namen magistrskega diplomskega dela je analizirati dednopravne posledice načela nedeljivosti zaščitene kmetije, ki jih določa ZDKG. Po opravljeni analizi specialne ureditve dedovanja zaščitene kmetije, menim, da kljub splošno primerni ureditvi, le-ta vsebuje posamezne pomanjkljivosti.

V primeru odtujitve zaščitene kmetije s strani dediča kmetije po 19. členu ZDKG, bi ZDKG moral jasno določiti, da dedič kmetije izgubi preferiran položaj v primerjavi z dediči po splošnih predpisih o dedovanju zgolj v primeru prostovoljne odtujitve kmetije. Menim, da je volja dediča za odtujitev kmetije temeljna za izgubo preferiranega položaja dediča, saj je izgubo potrebno razumeti kot sankcijo za njegovo zavestno nevestno ravnanje z zaščiteno kmetijo. Drugače je v primeru razlastitve, ko dedič kmetije na odsvojitve ne more vplivati in zanjo ni kriv. Voljo dediča kot pogoj za nastop sankcije po 19. členu ZDKG izpostavljata tudi teorija²⁹⁰ in sodna praksa.²⁹¹

V primeru, ko določitev dediča ni odložena, mora dedič zaščitene kmetije v skladu s 1. odst. 16. člena ZDKG mladoletnim dedičem zagotoviti sredstva za samostojno življenje, pri čemer je po besedilu ZDKG obseg dedičeve obveznosti odvisen zgolj od gospodarske zmožnosti kmetije. ZDKG namreč navedene obveznosti prevzemnika zaščitene kmetije ne pogojuje z mladoletnikovim premoženjskim stanjem, na katerega lahko vpliva tudi že izplačani "nujni" delež. Menim, da je zakonodajalec navedeni pogoj pomotoma izpustil, saj je celotni 16. člen

²⁹⁰ S. Kocjan, Dedovanje kmetijskih zemljišč in kmetij (1973), str. 78.

²⁹¹ VSL sklep III Cp 464/2000, URL:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:52159&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&submit=išči&page=0&id=52159](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:52159&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&submit=išči&page=0&id=52159) (20.2.2018).

ZDKG naravnano k razbremenitvi prevzemnika kmetije.²⁹² Navedeno izhaja iz zakonske določbe, ki določa, da se sredstva, ki so namenjena za mladoletnikovo usposobitev za samostojno življenje, všteta v mladoletnikov "nujni" delež ter določbe, ki ureja, da mladoletni dedič ne more hkrati uveljavljati preživninske pravice in izplačila "nujnega" deleža. Argument izhaja tudi 3. odst. 16. člena ZDKG, ki določa, da mladoletni dedič preživninsko pravico lahko izgubi, če v skladu s svojimi zmožnostmi ne pomaga pri običajnih opravilih na zaščiteni kmetiji. Nelogično bi bilo, če bi mladoletni dedič preživninsko pravico izgubil zaradi izogibanja opravljanju običajnih opravil na kmetiji, obdržal pa bi jo kljub lastni preskrbljenosti.

Pri tem je pomembno poudariti, da v primeru, ko mladoletni dedič zaradi svoje preskrbljenosti ne bi bil upravičen do preživninske pravice, bi mu prevzemnik kmetije na podlagi ZDKG še vedno moral izplačati "nujni" delež, saj gre pri preživninski pravici mladoletnega dediča in pravici do izplačila "nujnega" deleža za dva ločena instituta.

Na podlagi navedenega menim, da bi bila najbolj smiselna ureditev, da bi bil mladoletni dedič upravičen do sredstev za preživljanje zgolj v primeru, ko mu "nujni" delež, ki se mu izplača v denarju, skupaj lastnimi sredstvi za preživljanje (katera bi pridobil kot podarjeno ali podedovano premoženje), ne bi zadostovali za preživetje. Argument za navedeno izhaja iz 4. odst. 16. člena ZDKG, ki ureja obveznosti dediča kmetije do polnoletnih zapustnikovih potomcev, ki sami niso sposobni pridobivati sredstev za življenje, saj se v skladu z navedeno določbo pri presojanju zmožnosti za njihovo lastno preživljanje upošteva tudi, torej poleg ostalih sredstev in virov prihodkov, že izplačani "nujni" delež.

ZDKG razloge izključitve dediča iz prevzema kmetije ureja v okviru določb, ki urejajo določitev prevzemnika zaščitenih kmetij pri dedovanju na podlagi zakona. Gre za določbe, ki urejajo določitev dediča kmetije v primeru, ko je zaščiteni kmetiji v lasti enega lastnika (7. člen

²⁹² Navedeno izhaja tudi iz temeljnega namena ZDKG, ki teži k ohranitvi zaščitenih kmetij kot fizične celote.

ZDKG), ko je kmetija v lasti/solasti/skupni lasti zakonskega para in zakonca umreta sočasno (2. odst. 8. člena ZDKG). Prav tako gre določbe zakona, ki urejajo primer, ko je kmetija v solasti enega od staršev in otroka/posvojenca/njegovega potomca in preživeli solastnik nima zakonite dedne pravice (1. odst. 9. člena ZDKG). Izključitvene razloge mora sodišče uporabiti tudi v primeru, ko je kmetija v solasti enega od staršev in otroka/posvojenca/njegovega potomca in slednja umreta sočasno. V takšnem primeru velja neizpodbojna domneva, da je potomec preživel prednika, do dedovanja pa so upravičeni potomčevi zakoniti dediči (2. odst. 9. člena ZDKG).

Po veljavni ureditvi izključitvenih razlogov tako ni moč uporabiti v primeru, ko je zaščitena kmetija v lasti, solasti ali skupni lasti zakonskega para in eden od zakoncev drugega preživi. V takem primeru je prevzemnik zaščitene kmetije preživeli zakonec, ne glede na pri njem podane izključitvene razloge. Podobno velja v primeru, ko je kmetija v solasti enega od staršev in otroka/posvojenca/njegovega potomca, preživeli solastnik pa ima zakonito dedno pravico. Menim da je tovrstno preferiranje preživelega zakonca in solastnika neutemeljeno in pretirano, saj je prevzemnik kmetije, pri katerem so podani izključitveni razlogi, neprimeren za upravljanje kmetije. V takšnih primerih podanosti izključitvenih razlogov bi se za določitev prevzemnika kmetije po mojem mnenju moral uporabiti 7. člen ZDKG.

Pri tem zakon ne upošteva, da so lahko razlogi podani tudi na strani oporočnega dediča zaščitene kmetije. Menim, da bi bilo t.i. izključitvene razloge smiselno uporabiti tudi pri oporočnem dedovanju, za katerega glede določitve dediča po mnenju sodne prakse²⁹³ velja zgolj načelo enega dediča, oporočitelju pa ni potrebno upoštevati kriterijev iz 7. do 12. člena ZDKG. Kljub temu navedeno ne pomeni, da bi oporočitelj lahko za oporočnega dediča postavil kogarkoli, saj navedeno lahko privede do situacije, ki je v nasprotju s temeljnim namenom ZDKG. Oporočitelj bi pri napravi oporoke po mojem mnenju moral upoštevati tudi izključitvene razloge, saj bi

²⁹³ VSL sklep II Cp 2872/2015, URL:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111389131&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111389131](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111389131&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111389131) (20.2.2018).

drugače ogrožal obstoj zaščitene kmetije, katere varovanje izhaja iz javnega interesa. Po drugi strani za uporabo določb o izključitvenih razlogih v praksi obstaja tudi pomislek, saj omejitve ustavnih pravic (v konkretnem primeru pravica do dedovanja) lahko določa zgolj zakon, omejitve pa ni mogoče širiti s samo razlago zakona. Iz navedenega sledi, da bi zakon moral izključitvene razloge navesti tudi v delu zakona, ki ureja oporočno dedovanje, saj bi bile zaščitene kmetije le tako varovane pred upravljanjem s strani dedičev, ki ne morejo zagotoviti njihovega trajnega in smotrnega upravljanja.

Obstoj izključitvenih razlogov bi se moral presoјati v trenutku prevzema zaščitene kmetije s strani oporočnega dediča. V praksi lahko pride do primera, ko v trenutku naprave oporoke izključitveni razlogi na strani oporočnega dediča kmetije niso podani, podani pa so ob smrti zapustnika. V takšnem primeru bi sodišče moralo upoštevati, da oporočni dedič kmetije v skladu s temeljnim namenom ZDKG ni primeren za prevzem zaščitene kmetije.

Razloge izključitve dediča iz prevzema kmetije bo sodišče upoštevalo zgolj, če dediču onemogočajo ustrezno vodenje kmetije, ne pa tudi tedaj, ko mu onemogočajo samo fizično delo na kmetiji. Sodišče bo ob navedenih okoliščinah dediču preprečilo dedovanje, če je v istem dednem redu več sodedičev, med njimi pa je vsaj eden, ki lahko deduje kmetijo.²⁹⁴ V primeru, ko je takšnih dedičev več, deduje tisti, ki bi dedoval, če ne bi bilo izključenega. Na tem mestu je smiselno poudariti, da ZDKG ne ureja situacije, ko v istem dednem redu poleg izključenega ni nobenega drugega dediča. Strinjam se z mnenjem Zupančiča,²⁹⁵ da je v takšnem primeru potrebno uporabiti pravilo, da deduje kmetijo dedič iz oddaljenejšega reda. Dedič, pri katerem so podani razlogi izključitve v nobenem primeru ni primeren za dedovanje kmetije, saj bi njegov prevzem predstavljal tveganje za njen razkroj.

²⁹⁴ K. Zupančič, Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (2005), str. 139.

²⁹⁵ Prav tam.

Oporočna svoboda pri določitvi dediča po obstoječi ureditvi je v primerjavi z razveljavljenim ZDKZK bistveno manj omejena. Oporočitelj lahko z oporoko postavi za dediča tudi osebo, ki nima namena obdelovati kmetije. Pri tem se poraja pomislek ali navedena ureditev služi uresničevanju enemu izmed temeljnih namenov zakona, ki se odraža v želji gospodarno upravljati z zaščiteno kmetijo tudi po smrti zapustnika.

6. LITERATURA IN VIRI

6.1. LITERATURA

1. Avbelj, Matej; Bardutzky, Samo; Bele Ivan; Blaha, Miran; Cerar, Miro; Čebulj, Janez; Deisinger, Mitja; Galič, Aleš; Grad, Franc; Ivanc, Blaž; Jaklič, Klemen; Jakulin, Vid; Jambrek, Peter; Jerovšek, Tone; Kaučič, Igor; Končina Peternel, Mateja; Kovač, Polonca; Klemenčič, Goran; Kresal, Barbara; Letnar Černič, Jernej; Mavčič, Arne; Nerad, Sebastian, Orehar Ivanc, Metoda; Pavlin, Peter; Pirnat, Rajko; Pogorelec, Janez; Prepeluh Magajne, Urška; Primožič, Polona; Sovdat, Jadranka; Šorli, Marko; Šturm, Lovro; Testen, Franc; Umek, Urška; Vlaj, Stane; Zagradišnik, Renata; Zobec, Jan; Zupančič, Karel: Komentar Ustave Republike Slovenije: dopolnitev komentarja- A (1. izdaja), Fakulteta za državne in evropske študije, Ljubljana 2011.
2. Bizjak, Nina: Pridobitev kmetijskega zemljišča, dela zaščitene kmetije, v: Pravna praksa 28 (2009) 48, str. 6-8.
3. Finžgar, Alojzij: Dedovanje kmetijskih zemljišč in kmetij, v: Pravniki (1973), 3-4, str. 112.
4. Hafner, Andrej: Zakon o agrarnih skupnostih (ZAgrS): s komentarjem (1. izdaja), Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2017.
5. Juhart, Miha; Tratnik, Matjaž; Vrenčur Renato: Stvarno pravo (1. izdaja), GV Založba, Ljubljana 2007.
6. Kambič, Marko: Recepcija rimskega dednega prava na Slovenskem s posebnim ozirom na dedni red Karla VI. (1. izdaja), Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana 2007.
7. Kocjan, Slavko: Dedovanje kmetijskih zemljišč in kmetij (1. izdaja), Časopisni zavod Uradni list SR Slovenije, Ljubljana 1973.
8. Plavšek, Nina; Juhart, Miha; Podgoršek, Bojan; Kranjc, Vesna; Ilovar Gradišar, Sonja; Zabel, Bojan; Možina, Damjan: Obligacijski zakonik s komentarjem (posebni del), 3. knjiga, GV Založba, Ljubljana 2004.
9. Rijavec, Vesna; Keresteš, Tomaž; Vrenčur, Renato, Knez, Rajko: Pravna ureditev nepremičnin (1. izdaja), GV Založba, Ljubljana 2006.

10. Šinkovec, Janez: Pravice in svoboščine (1. izdaja), Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 1997.
11. Tratnik, Matjaž; Vrenčur Renato: Omejitve lastninske pravice in posebni pravni režimi na nepremičninah (1. Izdaja), GV Založba, Ljubljana 2009.
12. Vilfan, Sergej: Pravna zgodovina Slovencev (ponatis prve izdaje iz leta 1961), Slovenska Matica, Ljubljana 1996.
13. Vilfan, Sergej: Zgodovinska pravotvornost in Slovenci, Zbirka pravna obzorja (1. izdaja), Cankarjeva založba, Ljubljana 1996.
14. Vrenčur, Renato: Dedovanje in promet z zaščitenimi kmetijami, v: Davčno-finančna praksa 9 (2008) 9, str. 17-22.
15. Weber, Nana: Nakup zaščitene kmetije, v: Pravna praksa 35 (2016) 31/32, str. 31.
16. Zupančič, Karel: Dedovanje kmetijskih zemljišč in kmetij, Pravna fakulteta, Ljubljana 1975.
17. Zupančič, Karel: Dedovanje z uvodnimi pojasnili Karla Zupančiča (8. spremenjena in dopolnjena izdaja), Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2005.
18. Zupančič, Karel: Lastninska vprašanja pri dedovanju kmetij, v: Podjetje in delo 23 (1997) 6/7, str. 1132-1144.
19. Zupančič, Karel; Žnidaršič Skubic, Viktorija: Dedno pravo (3. izdaja), Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2009.
20. Žnidaršič Skubic, Viktorija: Dedna pogodba, v: Zbornik znanstvenih razprav 65 (2005), str. 371-391.
21. Žnidaršič Skubic, Viktorija: Izročilna pogodba - pogodba obligacijskega prava z dednopравnimi elementi, v: Pravnik 68 (2013) 3/4, str. 145-175.

6.2. PRAVNI VIRI

1. Družinski zakonik (DZ), Ur. l. RS, št. 15/17 in 21/18 – ZNOrg, URL: www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7556 (12.4.2018).

2. Obligacijski zakonik (OZ), Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo in 64/16 – odl. US, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1263> (20.2.2018).
3. Pravilnik o določanju in vodenju bonitete zemljišč, Ur. l. RS, št. 47/08, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV8512> (20.2.2018).
4. Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o dedovanju kmetijskih gospodarstev- predlog za obravnavo- NUJNI POSTOPEK z dne 21.1.2013, URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:-8XcJjB6lGgJ:vrs-3.vlada.si/MANDAT12/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/2a9871083d97d7b4c1257afb0049ee34/%24FILE/ZDKG.doc+%&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=si&client=safari> (20.2.2018).
5. Ustava Republike Slovenije (URS), Ur. l. RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1> (20.2.2018).
6. Zakon o agrarnih skupnostih (ZagrS), Ur. l. RS, št. 74/15, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6935> (20.2.2018).
7. Zakon o davku na dediščine in darila (ZDDD), Ur. l. RS, št. 117/06 in 36/16 – odl. US, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4705> (20.2.2018).
8. Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev (ZDKG), Ur. l. RS, št. . 70/95, 54/99 – odl. US in 30/13, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO383> (20.2.2018).
9. Zakon o dedovanju kmetijskih zemljišč in zasebnih kmetijskih gospodarstev (ZDKZK), UR. l. RS, št. 26/73, 29/73 – popr., 1/86 in Uradni list RS, št. 76/94 – odl. US, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2962>, (20.2.2018).
10. Zakon o kmetijskih zemljiščih (ZKZ), Ur. l. RS, št. 71/11 – uradno prečiščeno besedilo, 58/12, 27/16, 27/17 – ZKme-1D in 79/17, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO541> (20.2.2018).
11. Zakon o partnerski zvezi (ZPZ), Ur. l. RS, št. 33/16, URL: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7434> (12.4.2018).

12. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR), Ur. l. RS, št. 69/04 – uradno prečiščeno besedilo, 101/07 – odl. US, 90/11 – odl. US, 84/12 – odl. US in 82/15 – odl. US, URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO40> (12.4.2018).

6.3. INTERNETNI VIRI

1. Acer Novo mesto, d.o.o., Kmetijstvo in prostorski razvoj Slovenije- zasnova, Novo mesto 2002, URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:-5Q2x6fBf3cJ:www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/prostor2020/4_3_dokument.pdf+%&cd=9&hl=sl&ct=clnk&gl=si&client=safari (20.2.2018).
2. Kdaj in v katerih primerih ste kot dedič upravičeni do davčne oprostitve?, URL: <https://www.uradni-list.si/e-bilten/novica/kdaj-in-v-katerih-primerih-ste-kot-dedic-upraviceni-do-davcne-oprostitve> (20.2.2018).
3. M. Pintar, ..., Slovensko kmetijstvo v številkah, Kmetijski inštitut Slovenije, Ljubljana 2017, str. 3, URL: http://www.kis.si/f/docs/Slovensko_kmetijstvo_v_stevilkah_OEK/KIS_Slovensko_kmetijstvo_v_stevilkah_2017_SLO_splet.pdf (20.2.2018).
4. Rijavec, Vesna: Prispevek potomcev (32. člen ZD), v: Pravni letopis 2008, str. 103- 105, URL: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-EAN9P6Q2> (20.2.2018).
5. Rijavec, Vesna: Delitev skupnega premoženja, v: Pravni letopis 2009, str. 153- 164, URL: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-U3KYCM0A/85ddfb55-8bcd-4ad7-b5be-5eda03d2dfa0/PDF> (12.4.2018).
6. Zemljiške operacije, Republika Slovenija, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, URL: http://www.mkgp.gov.si/delovna_podrocja/kmetijstvo/kmetijska_zemljisca/zemljiske_operacije/ (20.2.2018).
7. Zupančič, Karel: Temeljna načela dednega prava, v: Pravni letopis 2008, str. 77 in 78, URL:

- https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:y_LWCsQs0IkJ:https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-QSWM3O06/462d4d44-cdde-4f91-b795-e124c1c9e0f0/PDF+&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=si&client=safari (20.2.2018).
8. Osnutek zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o dedovanju kmetijskih zemljišč in zasebnih kmetijskih gospodarstev (kmetij), Poročevalec Skupščine SR Slovenije in Skupščine SFR Jugoslavije za delegacije in delegate, str. 39-40, URL: http://www.sistory.si/cdn/publikacije/36001-37000/36666/Porocevalec_1985-06-04_19.pdf (20.2.2018).
 9. M. Cimperšek, Lastništvo gozdov v zgodovinski perspektivi in škodljive posledice drobljenja zemljiške posesti (2016), str. 146-147, URL: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-YDJ97F9V/3557d025-d816-4adb-a5ef-61baf672bdb6/PDF> (20.2.2018).
 10. S. Kraljić, Pogodba o dosmrtnem preživljanju, v: Pravna praksa (2006), št. 17, str. 8-9, URL: www.iusinfo.si/eviri.ook.sik.si/LITE/Besedilo.aspx?SOPI=L010Y2006V17P8N1 (12.4.2018).
 11. Avtor ni naveden, Pogodba o dosmrtnem preživljanju- zaupnost in osebnost razmerja- načelo enake vrednosti dajatev, v: Pravna praksa (2015), št. 38, str. 18, URL: <http://www.iusinfo.si/eviri.ook.sik.si/LITE/Besedilo.aspx?SOPI=L010Y2015V38P18N3&Src=But8iOnaelnbZWc%2fnCP56GDD3Jkh9gYw2TIdD41dss6mk3FQ0%2bVTgQ%3d%3d> (12.4.2018).
 12. Avtor ni naveden, Darilna pogodba za primer smrti- pravica nujnega dediča do vrnitve darila, v: Pravna praksa (2011), št. 33, str. 20, URL: <http://www.iusinfo.si/eviri.ook.sik.si/LITE/Besedilo.aspx?SOPI=L010Y2011V33P20N2&Src=3P0zLCtAoVwzn5OfgPsDzi755qtlAuYW6wcyLrddyMsQx%2bB4URS4EIA%3d%3d> (12.4.2018).

6.4. SODNA PRAKSA

1. Odločba US RS št. U-I-57/92 z dne 3.11.1994, URL: <http://odlocitve.us-rs.si/documents/9a/9d/u-i-57-922.pdf> (20.2.2018).
2. VSL sklep I Cp 380/2017, URL: [http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111409973&database\[SOVS\]=SOVS&databas e\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page= 0&id=2015081111409973](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111409973&database[SOVS]=SOVS&databas e[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page= 0&id=2015081111409973) (20.2.2018).
3. VSL sklep I Cp 3269/2015, URL: [http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111392539&database\[SOVS\]=SOVS&databas e\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page= 0&id=2015081111392539](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111392539&database[SOVS]=SOVS&databas e[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page= 0&id=2015081111392539) (20.2.2018).
4. VSK sodba I Cp 488/2005, URL: [http://www.sodnapraksa.si/?q=id:37856&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IES P&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=37856](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:37856&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IES P&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=37856) (20.2.2018).
5. VSL sodba in sklep II Cp 3326/2014; URL: [http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111385890&database\[SOVS\]=SOVS&databas e\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page= 0&id=2015081111385890](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111385890&database[SOVS]=SOVS&databas e[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page= 0&id=2015081111385890) (20.2.2018).
6. VSL sklep III Cp 464/2000, URL: [http://www.sodnapraksa.si/?q=id:52159&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IES P&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=52159](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:52159&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IES P&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=52159) (20.2.2018).
7. VSL sklep I Cp 2651/2015, URL: [http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111389762&database\[SOVS\]=SOVS&databas e\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page= 0&id=2015081111389762](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111389762&database[SOVS]=SOVS&databas e[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page= 0&id=2015081111389762) (20.2.2018).
8. VSL sklep II Cp 1109/2000, URL: [http://www.sodnapraksa.si/?q=id:56410&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IES](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:56410&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IES)

- [P&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=56410](#)
(20.2.2018).
9. VSL sklep I Cp 975/2011, URL:
[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2010040815262650&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2010040815262650](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2010040815262650&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2010040815262650) (20.2.2018).
 10. VSL sklep I Cp 185/2010, URL:
[http://sodnapraksa.si/?q=razveljavitev%20sklepa%20o%20dedovanju&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&_submit=i%?i&rowsPerPage=50&page=7&id=2010040815244458](http://sodnapraksa.si/?q=razveljavitev%20sklepa%20o%20dedovanju&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&_submit=i%?i&rowsPerPage=50&page=7&id=2010040815244458) (20.2.2018).
 11. VSRS sklep II Ips 88/2013, URL:
[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113074751&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2012032113074751](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113074751&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2012032113074751) (20.2.2018).
 12. VSL sklep II Cp 2872/2015, URL:
[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111389131&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111389131](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111389131&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111389131) (20.2.2018).
 13. VSRS Sklep II Ips 209/2016, URL:
http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111409009&database%5bSOVS%5d=SOVS&database%5bIESP%5d=IESP&database%5bVDSS%5d=VDSS&database%5bUPRS%5d=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2015081111409009 (20.2.2018).
 14. UPRS sodba I U 1479/2013, URL:
[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113075679&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2012032113075679](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113075679&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=2012032113075679) (20.2.2018).
 15. VSRS sodba II Ips 90/2015, URL:
http://sodnapraksa.si/?q=G%2020/2009&database%5BSOVS%5D=SOVS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&order=date&direction=desc&rowsPerPage=20&page=0&id=2015081111399016 (20.2.2018).

16. VSRS sodba II Ips 18/2013, URL:
http://sodnapraksa.si/?q=III%20Ips%201/2008&database%5BSOVS%5D=SOVS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&order=date&direction=desc&page=8&id=2012032113061438 (12.4.2018).
17. VSC sodba Cp 722/2011, URL:
[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113064325&database\[SOVS\]=SOVS&databas e\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=2012032113064325](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113064325&database[SOVS]=SOVS&databas e[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=2012032113064325) (20.2.2018).
18. VSRS sklep II Ips 436/2004, URL:
[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:9676&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP &database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=9676](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:9676&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP &database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page=0&id=9676) (20.2.2018).
19. VSRS sodba II Ips 853/2008, URL:
<http://www.sodisce.si/vsrs/odlocitve/2010040815247870/> (20.2.2018).
20. VSRS sodba II Ips 81/2016, URL:
[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111394867&database\[SOVS\]=SOVS&databas e\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page= 0&id=2015081111394867](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111394867&database[SOVS]=SOVS&databas e[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page= 0&id=2015081111394867) (20.2.2018).
21. VSL sodba II Cp 1952/2012, URL:
[http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113054648&database\[SOVS\]=SOVS&databas e\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=išči&page= 0&id=2012032113054648](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2012032113054648&database[SOVS]=SOVS&databas e[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=išči&page= 0&id=2012032113054648) (20.2.2018).

